

IOSUD - UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI

Școala doctorală de Științe Socio-Umane

TEZĂ DE DOCTORAT

Rezumat

OCTAVIAN PALER ȘI VICIUL MEMORIEI. DE LA TEMELE RECURENTE LA MITUL PERSONAL

Doctorand,

Sevastre (Lazăr) Andreea Roxana

Președinte: Prof. univ. dr. **Eugenia-Simona ANTOFI**

Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați

Conducător științific: Prof. univ. dr. habil. **Nicoleta IFRIM**

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Referent oficial: Prof. univ.dr. habil. **Diana Manuela CÂMPAN**

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Referent oficial: Prof. univ. dr. habil. **Cătălin GHIȚĂ**

Universitatea din Craiova

Referent oficial: Prof. univ. dr. **Marcela Doinița MILEA**

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Seria U2: Filologie-Română Nr. 23

GALAȚI 2020

Seriile tezelor de doctorat susținute public în UDJG începând cu 1 octombrie 2013 sunt:

Domeniul fundamental ȘTIINTE INGINEREȘTI

- Seria I 1: **Biotehnologii**
- Seria I 2: **Calculatoare și tehnologia informației**
- Seria I 3: **Inginerie electrică**
- Seria I 4: **Inginerie industrială**
- Seria I 5: **Ingineria materialelor**
- Seria I 6: **Inginerie mecanică**
- Seria I 7: **Ingineria produselor alimentare**
- Seria I 8: **Ingineria sistemelor**
- Seria I 9: **Inginerie și management în agicultură și dezvoltare rurală**

Domeniul fundamental ȘTIINTE SOCIALE

- Seria E 1: **Economie**
- Seria E 2: **Management**
- Seria SSEF: **Știința sportului și educației fizice**

Domeniul fundamental ȘTIINTE UMANISTE ȘI ARTE

- Seria U 1: **Filologie- Engleză**
- Seria U 2: **Filologie- Română**
- Seria U 3: **Istorie**
- Seria U 4: **Filologie - Franceză**

Domeniul fundamental MATEMATICĂ ȘI ȘTIINTE ALE NATURII

- Seria C: **Chimie**

Domeniul fundamental ȘTIINTE BIOLOGICE ȘI BIOMEDICALE

- Seria M: **Medicină**

CUPRINS

ARGUMENT.....	4
Capitolul 1. Octavian Paler, un scriitor la răscruce de vremuri	8
1.1. Scriitorul și vârstele sale creatoare. Perspective ante- și postdecembriste.....	8
1.2. Premise autobiografice ale „reperării sinelui” în „scriitura-autoportret” paleriană.....	28
Capitolul 2. Octavian Paler în „oglinzile criticii”. „Dosar de lectură” ante- și postdecembrist.....	63
2.1. Repere ale receptării critice în perioada antedecembristă.....	63
2.2. Repere ale receptării critice perioada postdecembristă.....	94
2.2.1. Schimbări de perspectivă după 1989 în receptarea critică a textelor paleriene publicate în perioada antedecembristă	100
2.2.2. Schimbări de perspectivă după 1989 în receptarea critică a textelor publicate în perioada postdecembristă.....	131
2.3. De la scriitura-parabolă la eseul autobiografic. Recurențe critice în receptarea operei paleriene.....	147
Capitolul 3. Ipoteze de lucru și perspective critice asumate. Elemente de psihocritică și de critică a imaginarului.....	150
3.1. Psihanaliza – un preambul metodologic al psihocriticii.....	151
3.2. Grila psihocritică și construcția „mitului personal”	167
3.3. Critica imaginarului și relevanța structurilor obsesiv-tematiste	183
Capitolul 4. Un „refulat al memoriei”: trepte de legitimare critică a „mitului personal palerian. Rețele semnificante și „metafore obsedante”	189
4.1. Imaginarul Regimului Diurn. Rețele semnificante și izotopii obsesive: simbolism ignoform, reprezentări vegetale și teriomorfe, imaginar acvatic și simbolurile „căderii”	190
4.2. Regimul Nocturn al imaginii. Simbolurile intimității – camera, cabana pădurarului, casa / încăperea din vis, azilul, deșertul, clopotul de sticlă, grotă. Simbolurile „inversării”. Simbolismul culorilor obsedante	226
4.3. Măștile lui Octavian Paler, un „refulat al memoriei” - „voci” ale scriiturii (pseudo)confesive.....	250
4.4. Un „refulat al memoriei”: legitimarea „mitului personal” palerian prin controlul (auto) biografic.....	285
CONCLUZII	295
Anexa 1 - Inventar de simboluri recurente în opera lui Octavian Paler	301
Anexa 2 – Index de autori citați	307
BIBLIOGRAFIE	315

REZUMAT

Cuvinte-cheie: *psihocritică, personaje-oglină, metafore obsedante, „mitul personal” al lui Octavian Paler, antropologia imaginarului, simboluri, teme recurente.*

În teza de doctorat cu tema *Octavian Paler și viciul memoriei*¹. De la temele recurente la *mitul personal*² s-a intenționat, pe de o parte, construirea unei viziuni de ansamblu asupra operei unuia dintre scriitorii din perioada postbelică cu o bogată și marcantă activitate literară, care s-a bucurat de un mare succes la public, iar, pe de altă parte, propunerea unei interpretări *sui generis* a prozei scriitorului, folosind metoda psihocritică conjugată cu datele furnizate de antropologia imaginarului.

Se poate observa complexitatea atât a personalității scriitorului, cât și a operei acestuia, prin identificarea mai întâi a datelor care țin de biografia lui Octavian Paler, iar mai apoi prin studierea operei lui, făcută din două perspective, cea a receptării scriiturii sale în cele două perioade (antedecembristă și postdecembristă) și cea a interpretării „mitului personal” al scriitorului prin suprapunerea textelor, identificând astfel simboluri și rețele asociative recurente, care vor fi analizate prin apelul la metoda critică propusă de Charles Mauron, cu ancorări teoretice conexe în studiul imaginarului în viziunea lui Gilbert Durand, dar și în fundamentele conceptuale propuse de către unii psihanalisti precum Freud, Jung, Adler. În final, datele obținute prin suprapunerea „rețelelor” simbolice vor fi validate prin filtrul datelor biografice (considerate a fi semnificative) și autobiografice la care face apel scriitorul permanent în toate scrierile sale prin intermediul „excesului” de memorie.

Alegerea temei este justificată prin deschiderea aparte pentru opera acestui scriitor, care se individualizează în peisajul literaturii pre- și post-decembriste prin tipul de scriitură practicat, prin acuitatea și actualitatea reflecțiilor sale, prin analizele sale meticuloase ce vizează sondarea profundă a umanității, a propriei persoane, a mitologiei, ce evidențiază asumarea unor strategii aparte ale valorificării „memoriei”. În plus, studiul actual se vedește util întrucât, în ciuda prolificității sale ca scriitor, a aparițiilor frecvente în mass-media și a deselor citări în mediul

¹Conceptul este propus de Constantin Coroiu în articolul *Octavian Paler: viciul memoriei*, în revista „Cultura”, nr. 329 din 30-iunie-2011: <https://revistacultura.ro/nou/2011/06/octavian-paler-%E2%80%9Eeviciul-memoriei%E2%80%9C/> (accesat în data de 5.08.2019).

²Conceptul de „mit personal” îi aparține lui Charles Mauron, utilizat în studiul *De la metaforele obsedante la mitul personal*, traducere din limba franceză de Ioana Bot, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001.

online, studiile critice aplicate de anvergură sau monografiile dedicate operei sale nu sunt foarte numeroase³.

În **capitolul *Octavian Paler, un scriitor la răscruce de vremuri*** s-au evidențiat date legate de viața scriitorului, așa cum reies acestea din interviuri și din operele autobiografice, între care se pot repera evenimentele de cotitură din viața sa și persoanele (figura paternă și cea maternă, unchiul George) care au condus la evoluția sa intelectuală de mai târziu și care conferă note de specific scriiturii sale. De asemenea, s-au ilustrat și faptele care au determinat refugiul într-o existență compensatorie, adică în literatură, deși tardiv, cu toate acestea prolific. În plus, premiile pe care le-a primit Octavian Paler pentru operele sale demonstrează succesul la public de care s-a bucurat scriitorul, iar unele dintre volumele sale au fost traduse în limbile franceză, germană, cehă. Nu în ultimul rând, s-a analizat contextul social, politic și cultural în care Octavian Paler și-a publicat cărțile, astfel că lucrarea de față prezintă contextual opera autorului, în relație atât cu mediul socio-politic antedecembrist și postdecembrist, cât și cu recurențele autobiografice. Raportarea operei sale la biografie este impusă prin însăși metoda psihocritică aplicată în analiza prozei autorului pentru a legitima un posibil „mit personal” al scriitorului, dar și prin apelul constant declarat al autorului la „viciul memoriei”, invocat atât în operele de ficțiune, cât și în cele autobiografice. Memoria personală este pusă de Octavian Paler în relație cu mecanismele inconștientului, întrucât autorul consideră că evenimentele nu revin în prezent doar printr-un mecanism volitiv, ci ele sunt aduse în prim plan în mod involuntar și sub forma pe care o modelează inconștientul. „Viciul memoriei” este mecanismul care determină la Octavian Paler permanenta raportare la trecut și, mai ales, la copilărie, trecutul fiind cel care-i modelează fără încetare prezentul, implicit, scriitura. Odată cu înaintarea în vârstă crește exponențial excesul memoriei și nevoia de confesiune.

Viața și, implicit, personalitatea scriitorului Octavian Paler se compun din amintiri ficționalizate sau mărturisile directe, căci memoria hiperlucidă pare a-i reda doar frânturi din existența rețrăită scriptural, asemenea unei oglinzi sparte a cărei reconstrucție nu mai este în totalitate identică cu ceea ce a fost, imaginea putând fi distorsionată în funcție de unghiul din care se analizează, de subiectivitatea inerentă, de propriile obsesii, de trecerea timpului, de

³ A se vedea Cristina Eugenia Mitrică, *Octavian Paler: Studiu monografic* (Universitatea din Craiova. Facultatea de Litere, Craiova, 2009), Cristina Burtea-Cioroianu - *Octavian Paler. Studiu monografic* (Ed. Aius, Craiova, 2012), Lidia Ghiulai - *Octavian Paler între autobiografie și mitologie* (2014), Szilágyi (Szövérfi) Judit-Mária - *Octavian Paler: conștiință și scriitură* (2017) Vîrtan (Pleșa) Mariana Simona - *Octavian Paler – călătorie în labirintul unei singurătăți asumate* –monografie (2017).

imposibilitatea de a fi sincer până la capăt, dar care alcătuiesc, în esență, o imagine omogenă, coerentă a unui creator care-și afirmă cu tărie, în repetate rânduri, uneori cu tristețe, convingerile, deseori defectele, arareori atuurile, disperările, eșecurile, vanitățile, dezamăgirile, dar și sensibilitățile. Acest profil al creatorului este validat prin apelul la controlul biografic, determinând tipul de scriitură, temele abordate, construcția personajelor, obsesiile, fantezmele sale.

În **capitolul al doilea**, dedicat receptării critice a operei lui Octavian Paler, se propune inventarierea principalelor abordări critice înainte de 1989, dar și din perioada postdecembristă. De-a lungul unei cariere literare întinse pe durata a mai bine de patru decenii, critica de receptare cuprinde o paletă variată de atitudini, ele fiind în mare parte elogioase încât majoritatea criticilor literari (cum ar fi Nicolae Manolescu, Gheorghe Grigurcu, Eugen Simion, Mircea Iorgulescu, Alex. Ștefănescu) au scos în evidență discursul elegant cu vădită tentă filozofică în care dezbate marile teme existențiale (sensul vieții, moartea, bătrânețea).⁴

De asemenea, demersul analitic de receptare a operei scriitorului propune o perspectivă diacronică, identificând totodată principalele direcții prin raportare la perioada antedecembristă și cea postdecembristă, dar și modificările de paradigmă impuse de cele două vârste cultural-literare, generate de contexte social-politice diferite. În acest capitol s-a construit o imagine de ansamblu asupra operei lui Octavian Paler și asupra contextului social, politic și literar în care publică scriitorul, arătând cum și-a modelat tipul de scriitură în funcție de cele două perioade cultural-politice, perioada antedecembristă și cea postdecembristă, care îi amprentează, în mod evident, discursul.

Dacă, din punct de vedere contextual, opera lui Octavian Paler debutează în perioada regimului comunist, când, timp de mai bine de patru decenii, intelectualul este nevoit să se confrunte cu mecanismele represive ale distopiei realist-socialiste, într-o societate ce va cunoaște perioade de represiune totală, dar și perioade de relaxare, de aparentă liberalizare, toate elementele de ficțiune sau autobiografice se raportează la acest climat personal și cultural general. După 1990, literatura oglindește transformările sociale, politice, economice, dar și furia

⁴Această secvență reprezintă o prelucrare a ideilor publicate în articolul *Reconfigurări ale scriiturii lui Octavian Paler în perioada postdecembristă* (autor Andreea Roxana Sevastre) în revista „Communication Interculturelle et Littérature”, nr 1 (23)/2016, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2016, p. 280 – 298, <https://revistacil.files.wordpress.com/2016/02/andreea-roxana-sevastre.doc> (accesat în data de 17.11.2019).

„revizionistă” și procesele „epurării” est-etice care angrenează și cărțile publicate anterior de către Paler, acesta optând, după 1989, pentru o literatură a confesiunii.

În mod evident, volumele lui Octavian Paler, implicit cele circumscrise perioadei antedecembriste (când apelează la limbajul alegoric sau parabolic al „rescrierii” Istoriei), se pot asocia supratemei căutării Sinelui, legitimate printr-un obsesiv mecanism scriptural al „recursului la memorie” care, justifică, de altfel, metafora exilului interior ca experiență inițiativă. În consecință, cărțile sale reprezintă, de fapt, frânturi de oglindă, pe care lectorul avizat trebuie să le adune într-un tot unitar prin intermediul reconstrucției identitare, acesta refăcând parțial spațiul autobiografic referențial / fictiv al autorului și totodată „mitul personal”, mai vag conturate înainte de '89 și din ce în ce mai clar evidențiate în proza eseistică postdecembristă.

Capitolul al treilea fixează cadrul conceptual al grilei de interpretare propuse în analiza textelor lui Octavian Paler și, implicit, a „mitului personal” al acestuia, și anume sunt prezentate reperele fundamentale ale metodei psihocritice, implicit rădăcinile acesteia, psihanaliza, împreună cu câteva concepte ale unor psihanalști cunoscuți precum Freud, Adler, Jung, Karl Abraham, Dracoulidès, aplicate în studiul de față, grilă de analiză personalizată conjugată cu critica imaginarului, mai precis cu hermeneutica simbolică a lui Gilbert Durand. Conceptele specifice psihanalizei (complexul oedipian, complexul inferiorității, procesul de compensare, dar și complexul grandorii, conceptele jungiene de „animus”, „anima”, „umbră” și „persoană”, cel de „arhetip”) vor fi utilizate în analiza măștilor scriitorului, a celor masculine și a celor feminine, dezvăluind personalitatea fascinantă a acestuia. Astfel, s-a elaborat o grilă personalizată de lectură bazată pe metoda psihocritică asociată cu elemente din critica antropologiei imaginarului a lui Gilbert Durand. Metoda psihocritică își vădește utilitatea prin faptul că pornește de la text, „mitul personal” al autorului constituindu-se prin suprapunerea mai multor texte, prin reperarea structurilor „obsedante” și prin confruntarea datelor obținute cu viața scriitorului. Astfel că personalitatea inconștientă a autorului se construiește prin relația dintre eul creator și cel social, întrucât în concepția lui Charles Mauron, primordială este opera și apoi scriitorul. Instrument adjuvant al analizei propuse, antropologia imaginarului lui Gilbert Durand generează recuperarea unor simboluri recurente, a unor rețele de simboluri aparținând Regimului Diurn și celui Nocturn, care, utilizate inconștient de scriitor, conduc la identificarea parametrilor ficționali ai „mitului personal”.

Ultimul capitol al lucrării are în vedere un demers aplicativ, pe opera scriitorului, a grilei de analiză asumate deja și explicitate teoretic în capitolul anterior. În ceea ce privește corpusul de texte, demersul a vizat proza scriitorului, mai ales cea de ficțiune, cum ar fi *Apărarea lui Galilei*, *Viața pe un peron*, *Un om norocos*, cea autobiografică și eseistică – *Viața ca o coridă*, *Deșertul pentru totdeauna*, *Autoportret într-o oglindă spartă*, *Calomniile mitologice*, întrucât, deși scriitorul debutează cu un volum de poezii – *Umbra cuvintelor*, liricul nu reprezintă un domeniu de forță al acestuia, iar eseistica, (cu excepția celei autobiografice de care ne-am folosit pentru controlul biografic – ultimul pas al metodei psihocritice), deși reprezentativă pentru Paler, nu a constituit obiectul cercetării tezei. Asocierea metodei psihocritice cu critica imaginarului se justifică prin recurența unor simboluri și a unor rețele asociative în opera lui Paler ce se pretează la o analiză simbolică de tipul celei propuse de Gilbert Durand: se poate observa că, în opera lui Octavian Paler, elemente ale Regimului Diurn alternează cu cele ale Regimului Nocturn, astfel încât lumina cu diversele sale reprezentări aparținând regimului Diurn domină, alături de simbolurile intimității (camera, cabana, casa, azilul, deșertul, grotă) asociate regimului Nocturn, imaginarul operei paleriene și se combină într-un mod original, dezvăluind pe de o parte natura solară, deschisă, ținând spre idealuri înalte, iar pe de altă parte, profilul auctorial introvertit care nu poate scăpa de mrejele singurătății, ale recluziunii, ale coborârii în sine, ale introspecției adânci.

Prin metoda psihocritică, care presupune suprapunerea textelor și decelarea rețelilor asociative și a „metaforelor obsedante”, dar și prin apelul la critica imaginarului de tip Bachelard și Durand, s-a evidențiat, în cadrul capitolului, modul în care, în cazul lui Octavian Paler, o serie de simboluri, de izotopisme ajută la conturarea „mitului personal” al scriitorului, evidențiind atât elemente conștiente puse în lumină de scriitor, cât și elemente care scapă controlului voluntar, reflectând mai degrabă psihismul interior, ascuns, inconștient. De asemenea, tot prin suprapunerea textelor, se poate observa cum Octavian Paler își asumă uneori conștient, alteori inconștient, diverse măști prin intermediul personajelor sale masculine, a personajelor mitologice la care face adesea trimitere, care împrumută în mod vizibil din trăsăturile sale, dar și prin intermediul celor feminine, care reprezintă „anima”, adică acea latură feminină prezentă în tiparul sufletesc inconștient al fiecărui bărbat.

Demersul lucrării de față a fost constituit de încercarea configurării unui posibil „mit personal” al lui Octavian Paler, prin construirea unei grile personalizate de analiză, ancorate mitocritic și psihocritic, astfel că, pornind de la datele biografice și autobiografice ilustrate în

primul capitol, au fost analizate, prin suprapunerea textelor paleriene, elementele de recurență (simboluri și rețele asociative) reprezentative pentru mitologia identitară paleriană. Caracterul științific al tezei este dat de valorificarea unei bogate bibliografii, cu scopul de a contura un studiu novator complex: corpul scrierilor lui Paler, articole publicate de Octavian Paler în periodice; dicționare, antologii, istorii literare; studii de interes general despre cultura românească în perioada antedecembristă și postdecembristă; studii teoretice și aplicative despre psihocritică, imaginar și psihanaliză, în periodice; studii și articole teoretice online, studii și articole despre autor, în volum, monografii; studii și articole despre autor, în periodice; studii și articole despre autor online, interviuri; teze de doctorat / capitole din teze de doctorat. Caracterul inovator al tezei este conferit de grila personalizată aplicată prozei lui Paler, dar și de identificarea „mitului personal” al scriitorului, „un refulat al memoriei”, care amprentează întreg imaginarul operei sale.

Pornind de la text, au fost identificate, prin suprapunerea acestora, structuri, figuri sau simboluri recurente, evidențiind, pe parcursul capitolelor tezei, modul în care aceste izotopii contribuie la consolidarea „mitului personal” al scriitorului, evidențiind atât elemente conștient puse în lumină de scriitor, cât și elemente care scapă controlului voluntar, reflectând mai degrabă psihismul interior, ascuns, inconștient. De asemenea, tot prin suprapunerea textelor, au fost analizate strategiile „pulverizării” Sinelui, mai exact modul în care Octavian Paler își proiectează plurimorf profilul identitar în diverse personaje-măști, oglindind personalitatea creatoare complexă, cu lumini și umbre. O astfel de grilă analitică a permis surprinderea „fețelor” creatoare paleriene, circumscrise unei mitologii identitare aparte, în care „pelerinajul” redescoperirii Sinelui reface, în esență, traseul „vârstelor” creatoare ale unui scriitor ambivalent, „întors” către Sine și către Lume.

Grila de lectură elaborată s-a bazat pe metoda psihocritică conjugată cu elemente din antropologia imaginarii și din critica simbolică a lui Gilbert Durand și a predecesorului acestuia, Gaston Bachelard. De asemenea, am coroborat metoda psihocritică cu concepte ale unor psihanalisti precum Freud, Jung, Abraham, Dracoulidès sau Adler, cum ar fi concepte precum complexul lui Oedip, arhetipurile jungiene, identificarea cu agresorul, complexul inferiorității al lui Charles Baudouin și a lui Alfred Adler, teoria compensării a lui Baudouin și a lui Dracoulidès, complexul grandorii al lui Karl Abraham.

Aplicarea metodei psihocritice pentru analiza operelor lui Octavian Paler a presupus parcurgerea unor etape: suprapunerea textelor aceluiași autor ca pe niște fotografii care au condus

la descoperirea rețelelor de asocieri sau grupuri de imagini obsedante și probabil involuntare; căutarea rețelelor sau structurilor care se repetă, deoarece acestea conduc la constituirea unor figuri sau situații dramatice, implicit, a mitului personal; interpretarea mitului personal ca expresie a personalității inconștiente a scriitorului și a evoluției acesteia; verificarea rezultatelor obținute prin compararea cu viața autorului.

Controlul biografic a fost aplicat mai ales prin referire la scrierile din perioada postdecembristă, care au un pronunțat caracter autoconfesiv, dar și la *Viața ca o coridă*, carte publicată înainte de '89 sau la interviuri. Urmând aceste etape, „mitul personal” s-a construit treptat din rețelele asociative și din secvențele onirice. Metoda luată în discuție a vizat interpretarea „mitului personal” al scriitorului ca rezultat al personalității inconștiente și ca urmare a relației dintre eul creator și cel social. Ca în cazul oricărui scriitor, latura inconștientă a personalității lui Paler se îmbină cu cea conștientă, granița dintre cele două fiind imposibil de stabilit. De cele mai multe ori, imaginile se supun unei logici afective, așa cum Paler face adesea referire la memoria afectivă, căci aceasta este pusă în relație cu mecanismele inconștientului, întrucât scriitorul este conștient că întâmplările nu revin în prezent doar printr-un mecanism conștient, ci ele sunt aduse în prim plan în mod involuntar și sub forma pe care o modelează inconștientul.

Întâiul pas în configurarea „mitului personal” al scriitorului a constat în suprapunerea textelor și găsirea rețelelor asociative și a metaforelor obsedante, a simbolurilor recurente, a asociațiilor de idei involuntare sub structurile voite ale operelor scriitorului. Psihocritica asociată cu antropologia imaginarului lui Gilbert Durand a condus la reperarea unor simboluri recurente, a unor rețele de simboluri aparținând Regimului Diurn și celui Nocturn, care, utilizate conștient sau inconștient de scriitor, legitimează constituirea „mitului personal” al acestuia. S-a evidențiat, în cadrul capitolului, cum, în cazul lui Octavian Paler, o serie de simboluri, de izotopisme ajută la conturarea „mitului personal” al scriitorului, prin selecția atât a unor elemente conștiente puse în lumină de scriitor, cât și elemente care scapă controlului voluntar, reflectând mai degrabă psihismul interior, ascuns, inconștient. În consecință, s-a evidențiat faptul că anumite elemente ale Regimului Diurn funcționează ca „metafore obsedante”, explicându-se simbolistica lor în economia textelor paleriene, dar și în conturarea „mitului personal” al scriitorului; acestea ar fi lumina (lumina benefică, lumina tenebroasă, foc, soare, lumina selenară), simbolurile teriomorfe (simbolismul animal – calul, șarpele, câinele / lupul, elefantul, cerbul), simbolistica

apei (izotopismul apa-baltă, mlaștina –foc, furtuna, alcoolul), ceasul / timpul, simbolismul ascensional (arborele – chiparosul, oțetarul), izotopismul grotei (bezna/ peisajele nocturne, timpul, gara, șobolanii, privirea/ochii).

Elementele Regimului Nocturn, prin simbolurile intimității, accentuează singurătatea ca trăsătură definitivă a profilului identitar palerian fapt justificat și prin „recursul” obsesiv la memorie. Printre elementele Regimului Nocturn, analizate în capitolul aplicativ, se numără spațiile clausturate: camera, cabana, casa, azilul, deșertul, grotă, casa. Aceste simboluri justifică faptul că Octavian Paler trăiește drama însingurării autoimpuse și a singurătății impuse de societate. Așadar, izotopismul grotei (bezna, timpul, gara, șobolanii, privirea), subliniază nevoia de coborâre permanentă în sine, de redefinire identitară. Ușa și zidul sugerează deschiderea spre mister, retragerea în sine, funcționând drept hotar între lumea exterioară și cea interioară. Zidul este un simbol ce-l urmărește pe scriitor încă din perioada copilăriei, este hotarul care-l desparte de paradisul pierdut al copilăriei și-l introduce în lumea exterioară, plină de pericole, generatoare de frustrări, a Liceului Spiru Haret, a Bucureștiului, în care se simte un străin, tocmai datorită rădăcinilor sale provinciale, dar și firii sale de „lup singuratic”.

Deșertul / pustiul indică un spațiu al retragerii în sine, al refugiului, generator de singurătate, angoasă, frică. Singurătatea autoimpusă sau impusă de regimul opresiv este sugerată și prin simboluri precum clopotul de sticlă, muzica ce reunește contrariile, reconciliază eurile fragmentar-contradictorii ale scriitorului, strigătul ce ilustrează ipostaza individului captiv al unei societăți totalitariste.

Culorile au o largă reprezentare în scrierile lui Paler, albul și galbenul sunt asociate luminii solare sau sentimentului eliberării de trecut, de memorie, iar negrul și roșul sunt culori angoasante care trimit la moarte, frică, inconștient tenebros.

Totodată, tot prin suprapunerea textelor, se poate observa cum Octavian Paler își asumă uneori conștient, alteori inconștient diverse măști prin intermediul personajelor sale masculine, a personajelor mitologice la care face adesea trimitere, dar și prin intermediul celor feminine, care reprezintă „anima”, adică latura feminină prezentă în tiparul sufletesc inconștient al fiecărui bărbat. „Mitul personal” al scriitorului se conturează astfel prin punerea laolaltă a cioburilor de eu palerian prin procedeul reflectării în operele sale (întocmai ca Narcis în apa fântânii), căci scriitura este oglinda sa, iar personajele operelor sale sunt cioburi din această oglindă. Oglinda identitară paleriană se reconstituie și prin suprapunerea unor scheme conflictuale, verificabile

prin controlul biografic, dar și a unor simboluri aparținând Regimului Diurn și Nocturn. Sub masca omului serios, ursuz, dominat aparent de eul rațional, se poate descoperi un om sensibil, vulnerabil, dominat de eul afectiv și de propriile obsesii, un „refulat al memoriei”. În plan ficțional, acesta își construiește propria mitologie, fiind în același timp câte puțin din Don Quijote, Procust, Narcis, în prima etapă a carierei sale literare evidențiindu-și mai ales latura procustiană a personalității sale, prin accentuarea eului ideal, pentru ca în cea de-a doua etapă, cea postdecembristă, sub presiunea apropierei morții, să-și pună în lumină, cu „liminară sinceritate”, metehnele, adică eul afectiv, pulsional, latura donquijotească a personalității sale.

Prin suprapunerea personajelor masculine (personaje-oglină) se pot decela câteva rețelele asociative semnificative comune: apetența pentru introspecție și confesiune, lumina solară, complexul inferiorității, complexul grandorii, dar și resentimentul, complexul oedipian, drama ratării, pasiunea pentru mitologie și muzică, obsesia deșertului, sentimentul însingurării, pasiunile eșuate, „viciul memoriei”, având o viață interioară bogată și fiind măcinate de singurătate, de „excesul de memorie”, de bătrânețe, reprezentând un Asybaris interior (subconștientul tenebros, ascuns al fiecăruia dintre noi).

De asemenea, personalitatea paleriană înglobează, conform teoriei jungiene a androginului psihofiziologic, și reprezentări sufletești feminizante, adică arhetipul *anima*, căci majoritatea personajelor feminine sunt construite în oglindă cu imaginea maternă, ele fiind prezente anodine, ilustrând însă trăsături din tiparul sufletesc și intelectual palerian: ilustrează tipul introvertitului, au apetență pentru lumina solară, trăiesc drama ratării, firi tăcute, sensibile, rezervate, sunt olfactive întocmai ca scriitorul, iubesc viața cu patimă.

În consecință, „mitul personal” al scriitorului, un „refulat al memoriei”, evidențiază o personalitate complexă, cu lumini și umbre, la care viața interioară primează, ilustrând tipul introvertitului ca imaginea maternă, dar dotat cu acuitatea intelectuală a tatălui. Astfel, în scrierile sale predomină simbolurile intimității – casa, grotă, camera, iar în vise apare simbolul casei cu uși închise, gara-grotă, simbolurile separării – zidul, ușile închise, clopotul de sticlă, care subliniază înclinația sa spre însingurare autodescriindu-se drept un lup singuratic, fapt justificat și prin datele biografice/autobiografice. De asemenea, între simbolurile teriomorfe cea mai bogată reprezentare o au șarpele și câinele, care indică latura tenebroasă a psihismului, înclinarea spre autodistrugere, ele fiind totodată simboluri ale fricii. Toate acestea sunt augmentate de „viciul memoriei”, care-l subjugă pe autor, dar și pe personajele alter-ego ale acestuia – Galilei,

profesorul de istorie, Daniel Petric, doctorul Luca. Latura tenebroasă este ilustrată și prin apetența pentru culoarea neagră sau cea roșie, sub forma apei sângerei. Simbolurile care ilustrează latura tenebroasă sunt dublate de simbolurile solare, ale ascensiunii – lumina solară, auriul, albul, arborele, apa benefică – marea.

Scriitorul Octavian Paler este, ca om, greu de cuprins între niște paradigme, etichete, al cărui eu rațional se află într-o permanentă luptă cu eul afectiv, întocmai ca eul social cu cel creator. Latura inconștientă a personalității sale și, implicit, a scrierilor sale este dificil de separat de cea conștientă, întrucât, fiind o fire analitică, este permanent dispus spre despicarea firului în patru, conștientul stând permanent la pândă. La o primă lectură a textelor sale apare un anumit tip de personalitate „diurnă”, în timp ce, la o incursiune în viața interioară a textului, ia naștere un portret complex, al unui intelectual aflat sub presiunea timpului și a lumii.

Prin urmare, lucrarea de față își propune să ofere o altă abordare a operei lui Octavian Paler, care să conducă totodată la constituirea „mitului personal” al acestuia, folosindu-se de datele biografice și autobiografice, de receptarea critică a scrierilor sale până în prezent și, nu în ultimul rând, de informațiile furnizate de însăși opera scriitorului.

BIBLIOGRAFIE

A. Bibliografia operei lui Octavian Paler

1. ediții consultate

a) Cărți publicate înainte de 1989

1. *Umbra cuvintelor*, Ed. Eminescu, București, 1970.
2. *Drumuri prin memorie. Egipt. Grecia*, Ed. Albatros, București, 1972.
3. *Drumuri prin memorie. Italia*, Ed. Albatros, București, 1974.
4. *Mitologii subiective*, Ed. Eminescu, București, 1975.
5. *Apărarea lui Galilei*, Ed. Cartea Românească, București, 1978.
6. *Apărarea lui Galilei*, Ed. Polirom, Iași, 2013.
7. *Scrisori imaginare*, Ed. Eminescu, București, 1979.
8. *Caminante: jurnal (și contrajurnal) mexican*, Ed. Eminescu, București, 1980.
9. *Viața pe un peron*, Ed. Cartea Românească, București, 1981.
10. *Viața pe un peron*, Ed. Polirom, Iași, 2014.
11. *Polemici cordiale*, Ed. Cartea Românească, București, 1983.
12. *Polemici cordiale*, Ed. Polirom, Iași, 2013.
13. *Un om norocos*, Ed. Cartea Românească, București, 1984.
14. *Un om norocos*, Ed. Polirom, Iași, 2015.
15. *Un muzeu în labirint*, Ed. Cartea românească, București, 1986.
16. *Viața ca o coridă*, Ed. Cartea Românească, București, 1987.
17. *Viața ca o coridă*, Ed. Polirom, Iași, 2009.

b) Cărți publicate după 1989

1. *Don Quijote în Est*, Ed. Albatros, București, 1994.
2. *Vremea întrebărilor. Cronică morală a unui timp plictisit de morală*, Ed. Albatros și Universal Dalsi, București, 1995.
3. *Vremea întrebărilor. Cronică morală a unui timp plictisit de morală*, ediția a II-a, Ed. Polirom, Iași, 2011.
4. *Rugați-vă să nu vă crească aripi*, Ed. Albatros și Universal Dalsi, București, 1995.
5. *Rugați-vă să nu vă crească aripi*, Ed. Polirom, Iași, 2012.

6. *Aventuri solitare: două jurnale și un contrajurnal*, Ed. Albatros, București, 1996.
7. *Deșertul pentru totdeauna*, Ed. Albatros, București, 2001.
8. *Deșertul pentru totdeauna*, Ed. Polirom, Iași, 2012.
9. *Autoportret într-o oglindă spartă*, Ed. Albatros, București, 2004.
10. *Calomniile mitologice. Fărâme din conferințe nerostite*, Ed. Historia, București, 2007.
11. *Calomniile mitologice. Fărâme din conferințe nerostite*, Ed. Adevărul Holding, București, 2010.
12. *Convorbiri cu Octavian Paler*, Ed. Corint, București, 2007.
13. *Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache*, ediția a II-a, Ed. Polirom, Iași, 2012.
14. *Poeme*, Ed. Semne, București, 2008.
15. *Eul detestabil. O istorie subiectivă a autoportretului*, ed. a II-a, Ed. Polirom, Iași, 2010.
16. *Apărarea lui Galilei*, Ed. Polirom, ediția a II-a revizuită, Iași, 2013.

2. Octavian Paler – în periodice și interviuri

a) periodice

1. Paler, Octavian, *Ceva despre gravitație, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 7931, marți, 21 aprilie 1970.
2. Paler, Octavian, *Ceva despre drumuri, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 7937, marți, 28 aprilie 1970.
3. Paler, Octavian, *Ceva despre memorie, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 7941, marți, 5 mai 1970.
4. Paler, Octavian, *Ceva despre Talveg, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 7948, miercuri, 13 mai 1970.
5. Paler, Octavian, *Ceva despre aripi, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 7983, marți, 23 iunie 1970.
6. Paler, Octavian, *Ceva despre mare, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8002, miercuri, 15 iulie 1970.
7. Paler, Octavian, *Ceva despre personalitate, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8057, vineri, 18 septembrie 1970.
8. Paler, Octavian, *Ceva despre responsabilitate, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8067, miercuri, 30 septembrie 1970.

9. Paler, Octavian, *Carnet austriac, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8063, vineri, 25 septembrie 1970.
10. Paler, Octavian, *Ceva despre mândrie, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8072, marți, 6 octombrie 1970.
11. Paler, Octavian, *În ajunul Sesiunii jubiliare – corespondența telefonică, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8079, miercuri, 14 octombrie 1970.
12. Paler, Octavian, *Carnet californian, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8082, sâmbătă, 17 octombrie 1970.
13. Paler, Octavian, *Între New York și Detroit – corespondența telefonică, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8085, miercuri, 21 octombrie 1970.
14. Paler, Octavian, *În ajunul încheierii Sesiunii jubiliare – corespondența telefonică, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8088, sâmbătă, 24 octombrie 1970.
15. Paler, Octavian, ... *Washington*, 26 octombrie, *România liberă*, Anul XXV III, nr. 8090, Marți, 27 octombrie 1970.
16. Paler, Octavian, *Ceva despre inventa, România liberă*, Anul XXX, nr. 8532, joi, 30 martie 1972.
17. Paler, Octavian, *Ceva despre birocrație, România liberă*, Anul XXX, nr. 8544, joi, 13 aprilie 1972.
18. Paler, Octavian, *Între lance și Scut, Flacăra*, Anul XXV, nr. 44 (1117), vineri, 4 noiembrie 1976.
19. Paler, Octavian, *Între Ulise și Don Quijote, Flacăra*, Anul XXV, nr. 45 (1118), vineri, 11 noiembrie 1976.
20. Paler, Octavian, *Noaptea lui Machiavelli, Flacăra*, Anul XXV, nr. 46 (1119), vineri, 18 noiembrie 1976.
21. Paler, Octavian, *Surâsul lui Erasm, Flacăra*, Anul XXV, nr. 49 (1122), vineri, 9 decembrie 1976.
22. Paler, Octavian, *Praxitele. Surâsul lui Hermes, Flacăra*, Anul XXV, nr. 50 (1123), vineri, 16 decembrie 1976.
23. Paler, Octavian, *Bruegel. Prăbușirea lui Icar (I), Flacăra*, Anul XXV, nr. 51-52 (1124-1125), 23 decembrie 1976.
24. Paler, Octavian, *Bruegel. Prăbușirea lui Icar (II), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 1 (1126),

- vineri, 1 ianuarie 1977.
25. Paler, Octavian, *Bruegel. Prabusirea lui Icar (III)*, *Flacara*, Anul XXVI, nr. 2 (1127),
vineri, 13 ianuarie 1977.
26. Paler, Octavian, *Poussin. Fascinația monotoniei (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 3 (1128),
vineri, 20 ianuarie 1977.
27. Paler, Octavian, *Poussin. Fascinația monotoniei (II)*, *Flacara*, Anul XXVI, nr. 4 (1129),
vineri, 27 ianuarie 1977.
28. Paler, Octavian, *Caravaggio. Bacchus bolnav (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr.7 (1132),
vineri, 17 februarie 1977.
29. Paler, Octavian, *Caravaggio. Bacchus bolnav (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 8 (1133),
vineri, 24 februarie 1977.
30. Paler, Octavian, *Durer. Melancholia*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 9 (1134), vineri, 3 martie
1977.
31. Paler, Octavian, *Sensul curajului*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 10 (1135), vineri, 10 martie
1977.
32. Paler, Octavian, *Rembrandt. Răpirea lui Ganimede*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 11 (1136),
vineri, 17 martie 1977.
33. Paler, Octavian, *Michelangelo. Eroismul umanului (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 13
(1138), vineri, 31 martie 1977.
34. Paler, Octavian, *Michelangelo. Eroismul umanului (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 14
(1139), vineri, 7 aprilie 1977.
35. Paler, Octavian, *El Greco. Un conchistador al iluziei (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 15
(1140), vineri, 14 aprilie 1977.
36. Paler, Octavian, *El Greco. Un conchistador al iluziei (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 16
(1141), vineri, 21 aprilie 1977.
37. Paler, Octavian, *David. Decepția neoclasicismului (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 17
(1142), vineri, 28 aprilie 1977.
38. Paler, Octavian, *David. Decepția neoclasicismului (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 18
(1143), vineri, 5 mai 1977.
39. Paler, Octavian, *Titian. Aventura culoră*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 19 (1144), vineri, 12
mai 1977.

40. Paler, Octavian, *Fra Angelico. Aventura candora, Flacăra*, Anul XXVI, nr. 20 (1145), vineri, 19 mai 1977.
41. Paler, Octavian, *Van Gogh. Cei care sunt de partea grâului (I), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 25 (1150), vineri, 23 iunie 1977.
42. Paler, Octavian, *Van Gogh. Cei care sunt de partea grâului (II), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 26 (1151), vineri, 30 iunie 1977.
43. Paler, Octavian, *Van Gogh. Cei care sunt de partea grâului (III), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 27 (1152), vineri, 7 iulie 1977.
44. Paler, Octavian, *Van Gogh. Cei care sunt de partea grâului (IV), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 28 (I 153), vineri, 14 iulie 1977.
45. Paler, Octavian, *Monet. Aventura impresiei (I), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 32 (1157), vineri, 11 august 1977.
46. Paler, Octavian, *Monet. Aventura impresiei (II), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 33 (1158), vineri, 18 august 1977.
47. Paler, Octavian, *Monet. Aventura impresiei (III), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 34 (1159), vineri, 25 august 1977.
48. Paler, Octavian, *Monet. Aventura impresiei (IV), Flacăra*, Anul XXVI, Nr. 35 (1160), vineri, 1 septembrie 1977.
49. Paler, Octavian, *Surâsul Sfinxului, Flacăra*, Anul XXVI, nr.38 (1163), vineri, 22 septembrie 1977.
50. Paler, Octavian, *Gauguin. Noa-Noa (I), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 39 (1164), vineri, 29 septembrie 1977.
51. Paler, Octavian, *Gauguin. Noa-Noa (II), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 40 (1165), vineri, 6 octombrie 1977.
52. Paler, Octavian, *Gauguin. Noa-Noa (III), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 41 (1166), vineri, 13 octombrie 1977.
53. Paler, Octavian, *Gauguin. Noa-Noa (IV), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 42 (1167), vineri, 20 octombrie 1977.
54. Paler, Octavian, *Rodin. Gânditorul, Flacăra*, Anul XXVI, nr. 44 (1169), vineri, 3 noiembrie 1977.
55. Paler, Octavian, *Renoir. Fascinația verii (I), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 45 (1170), vineri,

10 noiembrie 1977.

56. Paler, Octavian, *Renoir. Fascinația verii (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 46 (1171), vineri, 17 noiembrie 1977.

57. Paler, Octavian, *Braque. Păsările*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr.47 (1172), vineri, 24 noiembrie 1977.

58. Paler, Octavian, *Goya. Insomnia rațiunii (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 49 (1174), vineri, 8 decembrie 1977.

59. Paler, Octavian, *Goya. Insomnia rațiunii (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 50 (1175), vineri, 15 decembrie 1977.

60. Paler, Octavian, *Goya. Insomnia rațiunii (III)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 51 (1176), vineri, 22 decembrie 1977.

61. Paler, Octavian, *Donatello. Chiparosa*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 1 (1178), vineri, 5 ianuarie 1978.

62. Paler, Octavian, *Venus din Milo (I)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 2 (1179), vineri, 12 ianuarie 1978.

63. Paler, Octavian, *Venus din Milo (II)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 3 (1180), vineri, 19 ianuarie 1978.

64. Paler, Octavian, *Muntele*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 6 (1183), vineri, 16 februarie 1978.

65. Paler, Octavian, *Toledo*, *Flacăra* Anul XXVII, nr. 8 (1185), vineri, 23 februarie 1978.

66. Paler, Octavian, *Atena (I)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 9 (1186), vineri, 2 martie 1978.

67. Paler, Octavian, *Atena (II)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 10 (1187), vineri, 9 martie 1978.

68. Paler, Octavian, *Fascinația arheologiei (I)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 19 (1196), vineri, 11 mai 1978.

69. Paler, Octavian, *Fascinația arheologiei (II)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 20 (1197), vineri, 18 mai 1978.

70. Paler, Octavian, *Fascinația arheologiei (III)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 21 (1198), vineri, 25 mai 1978.

71. Paler, Octavian, *Fascinația arheologiei (IV)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 22 (1199), vineri, 1 iunie 1978.

72. Paler, Octavian, *Fascinația arheologiei (V)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 23 (1200), vineri, 8 iunie 1978.

73. Paler, Octavian, *Fascinația arheologiei* (VI), *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 24 (1201), vineri, 15 iunie 1978.
74. Paler, Octavian, *Un labirint lacustru*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 25 (1202), vineri, 22 iunie 1978.
75. Paler, Octavian, *Starea de mit* (I), *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 4 (1233), vineri, 25 ianuarie 1979.
76. Paler, Octavian, *Starea de mit* (II), *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 5 (1234), vineri, 1 februarie 1979.
77. Paler, Octavian, *Orașe*, *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 6 (1235), vineri, 8 februarie 1979.
78. Paler, Octavian, *Singurătatea vulcanilor* (I), *Flacăra*, Anul XXV, nr. 20 (1249), vineri, 17 mai 1979.
79. Paler, Octavian, *Singurătatea vulcanilor* (II), *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 21 (1250), vineri, 24 mai 1979.
80. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya* (I), *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 38 (1267), vineri, 20 septembrie 1979.
81. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya* (II), *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 39 (1268), vineri, 27 septembrie 1979.
82. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya* (III), *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 40 (1269), vineri, 4 octombrie 1979.
83. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya* (IV), *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 41 (1270), vineri, 11 octombrie 1979.
84. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya* (V), *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 42 (1271), vineri, 18 octombrie 1979.
85. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya* (VI), *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 43 (1272), vineri, 25 octombrie 1979.
86. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya* (VII), *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 44 (1273), vineri, 1 noiembrie 1979.
87. Paler, Octavian, *Cicatricea lui Prometeu* (I). „Ce este un titan” (I), *Flacăra*, Anul XXIX, Nr. 20 (1301), vineri, 15 mai 1980.
88. Paler, Octavian, *Cicatricea lui Prometeu* (II). „Ce este un titan” (II), *Flacăra*, Anul XXIX, nr. 22 (1303), vineri, 29 mai 1980.

89. Paler, Octavian, *Cicatricea lui Prometeu* (III). „Învingatorul” (I), *Flacăra*, Anul XXIX, nr. 23 (1304), vineri, 5 iunie 1980.
90. Paler, Octavian, *Cicatricea lui Prometeu* (IV). „Învingatorul” (II), *Flacăra*, Anul XXIX, nr. 24 (1305), vineri, 12 iunie 1980.
91. Paler, Octavian, *Cicatricea lui Prometeu* (V). „Lupta cu vulturul”, *Flacăra*, Anul XXIX, nr. 25 (1306), vineri, 19 iunie 1980.
92. Paler, Octavian, *Un melancolic ciudat: Botticelli* (II). „Melancolia și labirintul” (II), *Flacăra*, Anul XXX, nr. 15 (1348), vineri, 9 aprilie 1981.
93. Paler, Octavian, *Scurta istorie a Afroditei* (I), *Flacăra*, Anul XXX, nr. 16 (1349), vineri, 16 aprilie 1981.
94. Paler, Octavian, *Scurta istorie a Afroditei* (II), *Flacăra*, Anul XXX, nr. 17 (1350), vineri, 23 aprilie 1981.
95. Paler, Octavian, *Reverii vulnerabile* (I), *Flacăra*, Anul XXX, nr. 18 (1351), vineri, 30 aprilie 1981.
96. Paler, Octavian, *Reverii vulnerabile* (II), *Flacăra*, Anul XXX, nr. 19 (1352), vineri, 7 mai 1981.
97. Paler, Octavian, *Decadența lui Don Juan*, *Flacăra*, Anul XXXI, nr. 46 (1432), vineri, 19 noiembrie 1982.
98. Paler, Octavian, *La Teba mult după moartea Sfinxului*, *Flacăra*, Anul XXXI, nr. 47 (1433), vineri, 26 noiembrie 1982.
99. Paler, Octavian, *Momentul Waterloo*, *Flacăra*, Anul XXXI, nr. 48 (1434), vineri, 3 decembrie 1982.
100. Paler, Octavian, *Cursa (Discurs imaginar al lui Machiavelli la o cursă de automobile)*, *Flacăra*, Anul XXXI, nr. 49 (1435), vineri, 10 decembrie 1982.
101. Paler, Octavian, *Edenul geometric*, *Flacăra*, Anul XXXII, nr. 3 (1441), vineri, 21 ianuarie 1983.
102. Paler, Octavian, *Rondul de noapte*, *Flacăra*, Anul XXXII, nr. 4 (1442), vineri, 28 ianuarie 1983.
103. Paler, Octavian, *Un Byron în pictură* (I), *Flacăra*, Anul XXXII, nr. 47 (1485), vineri, 25 noiembrie 1983.
104. Paler, Octavian, *Un Byron în pictură* (II), *Flacăra*, Anul XXXII, nr. 48 (1486), vineri, 2

decembrie 1983.

105. Paler, Octavian, *Utopia clipei, Flacăra*, Anul XXXIII, nr. 11 (1501), vineri, 23 martie 1984.

106. Paler, Octavian, *Fascinația geometriei, Flacăra*, Anul XXXIII, nr. 12 (1502), vineri, 30 martie 1984.

107. Paler, Octavian, *Digresiuni (VII), Flacăra*, Anul XXXIII, nr. 13 (1503), vineri, 6 aprilie 1984.

108. Paler, Octavian, *Regele «eu», Flacăra*, Anul XXXIII, nr. 14 (1504), vineri, 13 aprilie 1984.

109. Paler, Octavian, *Un artist care alină, Flacăra*, Anul XXXIV, nr. 5 (1546), vineri, 1 februarie 1985.

110. Paler, Octavian, *O poveste oarecare, Flacăra*, Anul XXXIV, nr. 6 (1547), vineri, 8 februarie 1985.

111. Paler, Octavian, *Secretul secretelor, România literară*, Anul XXI, nr. 29, joi, 14 iulie 1988.

112. Paler, Octavian, *Mitul Parthenonului, România literară*, Anul XXI, nr. 43, joi, 20 octombrie 1988.

113. Paler, Octavian, *Despre «originalitatea gustului», România literară*, Anul XXI, nr. 50, joi, 8 decembrie 1988.

114. Paler, Octavian, *Victorie primejdioasă, România liberă*, Anul XLVIII, nr. 132 (14166), joi, 31 mai, 1990.

115. Paler, Octavian, *Șansa ratată, România liberă*, Anul XLVIII, nr. 134 (14168), sâmbătă, 2 iunie 1990.

116. Paler, Octavian, *Dreptul la adevăr, România liberă*, Anul XLVIII, nr. 139 (14173), vineri, 8 iunie 1990.

117. Paler, Octavian, *Monologul continuă, România liberă*, Anul XLIX, nr. 307 (14341), vineri, 4 ianuarie 1991.

118. Paler, Octavian, *Răul care ne roade, România liberă*, Anul XLIX, nr. 385 (14419), joi, 25 aprilie 1991.

119. Paler, Octavian, *Criza de identitate, România liberă*, Anul XLIX, nr. 405 (14439), vineri, 24 mai 1991.

120. Paler, Octavian, *Într-o sală de așteptare*, *Contrapunct*, Anul III, nr. 21 (124), 12-18 iunie 1992.
121. Paler, Octavian, *Est si Vest*, *Contrapunct*, Anul III, nr. 26 (129), 7-20 august 1992.
122. Paler, Octavian, *Politică și morală, România liberă*, Anul L, nr. 563 (14597), vineri, 10 ianuarie 1992.
123. Paler, Octavian, *Criza de autoritate, România liberă*, Anul LI, nr. 1030, vineri, 20 august 1993.
124. Paler, Octavian, *Polemica nedorită, România liberă*, Anul LI, nr. 1129, marți, 14 decembrie 1993.
125. Paler, Octavian, *Uităm prea repede, România liberă*, serie nouă, nr. 1171, vineri, 4 februarie 1994.
126. Paler, Octavian *Ciocoi vechi și noi, România liberă*, serie nouă, nr. 1253, vineri, 13 mai 1994.
127. Paler, Octavian, *Dreptul la sinucidere, România liberă*, nr. 1494, vineri, 24 februarie 1995.
128. Paler, Octavian, *Idealismul, azi, România liberă*, nr. 1483, vineri, 11 februarie 1995.
129. Paler, Octavian, *Relativismul moral, România liberă*, nr. 1641, vineri, 18 august 1995.
130. Paler, Octavian, *Formele fără fond, azi, România liberă*, nr. 1845, marți, 23 aprilie 1996.
131. Paler, Octavian, *Butoiul lui Diogene (1), România libera*, nr. 1949, vineri, 23 august 1996.
132. Paler, Octavian, *Rezistența prin cultură, Curentul*, Anul II, 265 (323) joi 12 noiembrie 1998.
133. Paler, Octavian, *Ce este la urma urmei, «criza de identitate»? , Curentul*, Anul III, nr. 224 (585), joi, 23 septembrie 1999.
134. Paler, Octavian, *A patra putere enervează celelalte puteri, în Curentul*, Anul III., nr. 254 (615), joi, 28 octombrie 1999.
135. Paler, Octavian, *Cui prodest? (2), în România liberă*, nr. 3057, marți, 11 aprilie 2000.
136. Paler, Octavian, *Cui prodest? (3), în România liberă*, 14 aprilie 2000.
137. Paler, Octavian, *Cui prodest? (4), în România liberă*, 18 aprilie 2000.
138. Paler, Octavian, *Cui prodest? (5), în România liberă*, 24 aprilie 2000.
139. Paler, Octavian, *Tortura prin televiziune, Cotidianul*, Anul XI, nr. 263 (3121), joi, 8

noiembrie 2001.

140. Paler, Octavian, *De ce pleacă tinerii*, *Cotidianul*, Anul XI, nr. 269 (3127), joi, 15 noiembrie 2001.

141. Paler, Octavian, *Draculo-mania*, *Cotidianul*, Anul XI, nr. 264 (3122), vineri, 9 noiembrie 2001.

142. Paler, Octavian, *N-avem polemici*, *Cotidianul*, Anul XI, nr. 231 (3089), marți, 2 octombrie 2001.

143. Paler, Octavian, *Câteva nedumeriri*, în *Cotidianul*, Anul XII, nr.19 (3.183), joi, 24 ianuarie 2002.

144. Paler, Octavian, «*Nordul*» *de pe busola*, *Cotidianul*, Anul XII, nr. 307 (3165), joi, 3 ianuarie 2002.

145. Paler, Octavian, «*Cazul*» *Sadoveanu*, *Cotidianul*, Anul XII, nr. 25 (3189), joi, 31 ianuarie 2002.

146. Paler, Octavian, *Ce e putred în justitie*, *Cotidianul*, Anul XIII, nr. 282 (3752), marți, 2 decembrie 2003.

147. Paler, Octavian, *Un dispreț stupid*, *Cotidianul*, Anul XIV, nr. 5 (3780), vineri, 9 ianuarie 2004.

148. Paler, Octavian, *Dumnezeu are cosmaruri*, *Cotidianul*, Anul XIV, nr. 118 (3893), marți, 21 ianuarie 2004.

149. Paler, Octavian, *Câteva observații sociologice*, în *Gazeta de Sud*, Anul X, nr. 3074, luni, 23 mai 2005.

150. Paler, Octavian, *O mărturisire ocazională*, în *Cotidianul*, Anul XV, nr 156 (4222), marți 5 iulie 2005.

151. Paler, Octavian, *Despre Traian Băsescu*, în *Cotidianul*, 8 iulie 2005.

152. Paler, Octavian, *Liberalizarea prostiei*, în *Cotidianul*, Anul XVI, nr. 168 (4543), marți 18 iulie 2006.

153. Paler, Octavian, *România personală*, în *Cotidianul*, Anul XVI. nr. 216 (4591), marți, 12 septembrie 2006.

154. Paler, Octavian, *Complicii lui Băsescu*, în *Cotidianul* din 17. 10. 2006.

155. Paler, Octavian, *Cealaltă față a bășcăliei*, în *Cotidianul*, Anul XVII, nr. 6 (4688), marți, 9 ianuarie 2007.

b) interviuri

1. Paler, Octavian: *Astăzi, înclin să pun viața deasupra adevărului*, în *Adevărul literar și artistic*, 1997.
2. Corbea, Ileana, *Cinci minute cu... Octavian Paler*, în *Jurnalul literar*, 8, nr. 35-42, 1997.
3. Corbea, Ileana, *Cu Octavian Paler despre «paradisul și infernul solitarului imperfect»*, în *Jurnalul literar*, 6, nr. 9-12, 1995.
4. Cristea-Enache, Daniel, *De câte ori am vrut să fiu realist, nu m-am simțit în largul meu, cum m-am simțit în parabole*, *Adevărul literar și artistic*, nr. 614, 2002.
5. Paralele inegale. Octavian Paler, *Neobarbarul umblă cu geanta diplomat, circulă cu avioane supersonice, e comis-voiajor, politician...*, în *Adevărul literar și artistic*, 1997.
6. Tîrlea, Cătălin, *În noua serie a emisiunii Cu cărțile pe față: Nicolae Breban și Octavian Paler despre soarta culturii române astăzi*, în *Contemporanul - ideea europeană*, nr. 34, 1998.

B. Dicționare. Antologii. Istorii literare

1. Buxton, Richard, *Lumea completă a mitologiei grecești* (trad. Estera Chelariu), Ed. Aquila '93, Oradea, 2006.
2. Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri (Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere)*, Vol. I-III, Ed. Artemis, București, p. 1993.
3. *Dicționar de termeni literari*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1976.
4. ***, *Dicționarul General al literaturii române*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2006.
5. ***, *Dicționarul esențial al scriitorilor români* (coord. Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu), Ed. Albatros, București, 2000.
6. Lejeune, Philippe, *Pactul autobiographic* (trad. de Irina Margareta Nistor), Ed. Univers, București, 2000.
7. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2008.
8. Marino, Adrian, *Dicționar de idei literare I*, Ed. Eminescu, București, 1973.
9. Mărânduc, Cătălina, *Dicționar de scriitori români*, Ed. Lucman, București, 2007.

10. Micu, Dumitru, *Istoria literaturii române – De la creația populară la postmodernism*, Ed. Saeculum I.O., București, 2000.
11. Pop, Ion (coord.), *Dicționar analitic de opere literare românești*, A-M, ediție definitivă, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj, 2007.
12. Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, vol. II, Ed. Semne, București, 2009.
13. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol. III, Ed. Cartea Românească, București, 1984.
14. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol. IV, Ed. David & Litera, București-Chișinău, 1998.
15. Simion, Eugen, *Genurile biograficului*, vol II, Ed. Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2008.
16. Ștefănescu, Alex., *Istoria literaturii române contemporane:1941-2000*, Ed. Mașina de scris, București, 2008.
17. Zăciu, Mircea, Papahagi, Marian, Sasu, Aurel (coord.), *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, Ed. Albatros, București, 2000, p. 597-603 (autor articol: Nicolae Oprea).

C. Studii și articole teoretice:

a) în volum

1. Studii de interes general despre cultura românească în perioada antedecembristă și postdecembristă

1. Antohi, Sorin, *Oglinzi retrovizoare. Istorie, memorie și morală în România. Alexandru Zub în dialog cu Sorin Antohi*, Ed. Polirom, Iași, 2002.
2. Anton, Mioara, Crețu Bogdan, Șandru, Daniel, *Cuvintele puterii. Literatură, intelectuali și ideologie în România comunistă*, Ed. Institutul European, Iași, 2015.
3. Babeți, Adriana, Ungureanu, Cornel (coord.), *Europa Centrală : memorie, paradis, apocalipsă*, Ed. Polirom, Iași, 1998.
4. Boia, Lucian, *Miturile comunismului românesc*, Ed. Nemira, București, 1998.
5. Breban, Nicolae, *Riscul în cultură*, Ed. Polirom, Iași, 1997.
6. Breban, Nicolae, *Spiritul românesc în fața unei dictaturi*, ediția a II-a, Ed. Allfa, București, 2000.

7. Cernat, Paul, Manolescu, Ion, Mitchievici, Angelo, Stanomir, Ioan, *Explorări în comunismul românesc*, vol. I-II, Ed. Polirom, Iași, 2005.
8. Ciobanu, Vitalie, *Frica de diferență : articole, eseuri, cronici literare*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1999.
9. Cosma, Anton, *Romanul românesc și problematica omului contemporan*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1977.
10. Crețu, Bogdan, *Utopia negativă în literatura română*, Ed. Cartea Românească, București, 2008.
11. Crețu, Bogdan, *Iluziile literaturii și deziluziile criticii*, Ed. Contemporanul, București, 2015.
12. Diaconescu, Romulus, *O lume a dialogului*, Ed. Cartea Românească, Craiova, 1998.
13. Dinițoiu, Adina, *Evoluția și direcțiile prozei românești după 1990*, Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2017.
14. Dobrescu, Caius, *Modernitatea ultimă*, Ed. Univers, București, 1998.
15. Ficeac, Bogdan, *Cenzura comunistă și formarea „omului nou”*, Ed. Nemira, București, 1999.
16. Ghiu, Bogdan, *Eu(l) artistul. Viața după supraviețuire*, Ed. Cartea Românească, București, 2008.
17. Ierunca, Virgil, *Dimpotrivă*, Ed. Humanitas, București, 1994.
18. Ifrim, Nicoleta, *Identitate culturală și integrare europeană. Perspective critice asupra discursului identitar românesc în perioada postdecembristă*, Ed. Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția Aula Magna, București, 2013.
19. Iovănel, Mihai, *Ideologiile literaturii în postcomunismul românesc*, Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2017.
20. Marino, Adrian, *Al treilea discurs : cultură, ideologie și politică în România : Adrian Marino în dialog cu Sorin Antohi*, Ed. Polirom, Iași, 2001.
21. Mihăilescu, Dan. C., *Literatura română în postceaușism*, Vol. I – *Memorialitica sau trecutul ca re-umanizare*, Ed. Polirom, Iași, 2004.
22. Mihăilescu, Dan C., *Literatura română în postceaușism*, Vol. II – *Proza. Prezentul ca dezumanizare*, Ed. Polirom, Iași, 2006.
23. Mocanu, Marin Radu, *Scriitorii și puterea*, Ed. Ideea Europeană, București, 2006.

24. Mușat, Carmen, *Perspective asupra romanului românesc postmodern și alte ficțiuni teoretice*, Ed. Paralela 45, Pitești, 1998.
25. Mușat, Carmen, *Strategiile subversiunii: Descriere și narațiune în proza postmodernă românească*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2002.
26. Nemoianu, Virgil, *O teorie a secundarului. Literatură, progres și reacțiune (1989)*, Ed. Univers, București, 1997.
27. Negoîtescu, Ion, *În cunoștință de cauză : Texte politice*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1990.
28. Negoîtescu, Ion, *Scriitori contemporani*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994.
29. Negrici, Eugen, *Iluziile literaturii române*, Ed. Cartea Românească, București, 2008.
30. Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism. Proza*, ediția a II-a, Ed. Fundației Pro, București, 2006.
31. Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism. 1948-1964*, vol. I, Editura Cartea Românească, Colecția „Critică și istorie literară“, 2010.
32. Nițescu, Marin, *Sub zodia proletcultismului*, Ed. Humanitas, București, 1995.
33. Odangiu, Marian, *Romanul politic*, Ed. Facla, Timișoara, 1984.
34. Oișteanu, Andrei, *Mythos și Logos. Studii și eseuri de antropologie culturală*, ed. a II-a (ilustrată), revăzută și adăugită, Ed. Nemira, București, 1998.
35. Oprea, Nicolae, Vlasie, Călin, *Literatura română postbelică, între impostură și adevăr*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2000.
36. Petrescu, Liviu, *Vârstele romanului*, Ed. Eminescu, București, 1992.
37. Podoabă, Virgil, *Metamorfozele punctului: în jurul experienței revelatoare*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2004.
38. Podoabă, Virgil (coord.), *Cărțile supraviețuitoare*, Ed. Aula, Brașov, 2008.
39. Rădulescu-Motru, C., *Timp și destin* (cuvânt înainte de N. Bagdasar și postfață de I. Frunzetti), București, Ed. Saeculum I.O. și Ed. Vestala, 1996. – text reprodus după ediția din 1940, București, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”
40. Regman, Cornel, Regman Ștefăniță, *Patru decenii de proză literară românească*, Institutul cultural român, București, 2004.
41. Simion, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim. I. Există o poetică a jurnalului?*, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Univers enciclopedic, București, 2008.
42. Simuț, Ion, *Incursiuni în literatura actuală*, Editura Cogito, Oradea, 1994.

43. Simuț, Ion, *Revizuirii*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995.
44. Simuț, Ion, *Literaturile române postbelice*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017.
45. Simuț, Ion, *Arena actualității*, Ed. Polirom, Iași, 2000.
46. Simuț, Ion, *Reabilitarea ficțiunii*, Institutul Cultural Român, București, 2004.
47. Simuț, Ion (coord.), *Valențe europene ale literaturii române contemporane*, Ed. Universității din Oradea, Oradea, 2007.
48. Simuț, Ion, *Europenitatea romanului românesc contemporan*, Ed. Universității din Oradea, Oradea, 2008.
49. Spiridonescu, Vasile, *Perna cu ace (Din vremea „obsedantului deceniu”) I*, Ed. Timpul, Iași, 2005.
50. Tismăneanu, Vladimir, *Arheologia terorii*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Ed. Allfa, București, 1998.
51. Tismăneanu, Vladimir, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, Ed. Polirom, Iași, 2005.
52. Ulici, Laurențiu, *Literatura română contemporană (I – Promoția '70)*, Ed. Eminescu, București, 1995.
53. Verdery, Katherine, *Compromis și rezistență. Cultura română sub Ceaușescu*, Ed. Humanitas, București, 1994.
54. Zamfir, Mihai, *Discursul anilor '90*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1997.
55. Zamfir, Mihai, *Cealaltă față a prozei*, Ed. Cartea Românească, București, 2006.

2. Studii teoretice și aplicative despre psihocritică, imaginar și psihanaliză

1. Abraham, K. (1907). *Despre semnificația traumei sexuale în copilărie pentru simptomatologia demenței Praecox*. În Hilda, C., Abraham, MD (Ed) (1955). *Lucrări clinice și eseuri de psihoanaliză*. Londra: Hogarth Press și Institutul de psihanaliză.
2. Abraham, K. (1909). *Dreams and Myths: A study in folk-Psychology*. În Hilda, C., Abraham, MD (Ed) (1955). *Lucrări clinice și eseuri de psihoanaliză*. Londra: Hogarth Press și Institutul de psihanaliză.
3. Abraham, K. (1911). *Giovanni Segantini: Un studiu psiho-analitic*. În Hilda, C., Abraham, MD (Ed) (1955). *Lucrări clinice și eseuri de psihoanaliză*. Londra: Hogarth Press și Institutul de psihanaliză.

4. Abraham, K. (1920). *Semnificația culturală a psihanalizei*. În Hilda, C., Abraham, MD (Ed) (1955). *Lucrări clinice și eseuri de psihoanaliză*. Londra: Hogarth Press și Institutul de psihanaliză.
5. Abraham, K., *Influența erotismului oral asupra formării caracterului*. În Perzow, SM, Kets de Vries, MFR (Ed) (1991). *Manual de studii de caracter: Explorări psihanalitice*. Madison, CT: International Universities Press.
6. Bachelard, Gaston, *Apa și visele. Eseu despre imaginația materiei*, Ed. Univers, București, 1995.
7. Bachelard, Gaston, *Aerul și visele : eseu despre imaginația mișcării*, Ed. Univers, București, 1997.
8. Bachelard, Gaston, *Pământul și reveriile voinței*, Ed. Univers, București, 1998.
9. Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*, Ed. Univers, București, 2000.
10. Baudouin, Charles, *Suggestion et autosuggestion*, Neuchâtel-Paris, Delachaux & Niestlé, 1919, 1922, 1938 și 1951.
11. Baudouin, Charles, *Études de psychanalyse*, Neuchâtel-Paris, Delachaux & Niestlé, 1922;
12. Baudouin, Charles, *La Force en nous*, Nancy-Genève, Ed. de la Société lorraine de Psychologie Appliqué - Ed. du Carmel, 1923, 1950.
13. Baudouin, Charles, *Psychologie de la suggestion et autosuggestion*, Neuchâtel-Paris, Delachaux & Niestlé, 1924; Baudouin, Charles, *Qu'est-ce que la suggestion?*, Neuchâtel-Paris, Delachaux & Niestlé, 1924. Paris, Ed. Le Hameau, 1982.
14. Baudouin, Charles, *Psychanalyse de l'art*, Paris, Alcan, 1929;
15. Baudouin, Charles, *L'Âme enfantine et la psychanalyse*, Neuchâtel-Paris, Delachaux & Niestlé, 1931. Deuxième édition augmentée 1951, 1964.
16. Baudouin, Charles, *La psychanalyse*, Paris, Hermann, 1939.
17. Baudouin, Charles, *Découverte de la Personne. Esquisse d'un personnalisme analytique*, Paris, Alcan, 1940.
18. Baudouin, Charles, *L'Âme et l'action. Prémisses d'une philosophie de la psychanalyse*, Genève, Mont-Blanc, 1944, 1969. Paris, Ed. Imago, 2006. (Prix Amiel).
19. Baudouin, Charles, *Introducere à l'analyse des rêves*, Genève, Mont-Blanc, 1942. Ed. L'Arche, 1950.

20. Baudouin, Charles, *De l'instinct à l'esprit*, Paris, Desclée de Brouwer, 1950. Neuchâtel-Paris, Delachaux & Niestlé, 1970, Paris, Ed. Imago, 2007.
21. Baudouin, Charles, *Y at-il une science de l'âme?*, Paris, Fayard, 1957.
22. Baudouin, Charles, *Psychanalyse du symbole religieux*, Paris, Fayard, 1961. Paris, Ed. Imago, 2006.
23. Crețulescu, Ioana, cap. *Critica psihanalitică*, în Iosifescu, Silvian (coordonator), *Analiză și interpretare: orientări în critica literară contemporană*, Ed. Științifică, București, 1972.
24. Doubrovsky, Serge, *De ce noua critică? Critică și obiectivitate*”, București, Ed. Univers, 1977.
25. Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generală*, Ed. Univers, București, 1977.
26. Durand, Gilbert, *Figuri mitice ale operei. De la mitocritică la mitanaliză*, Ed. Nemira, București, 1998.
27. Durand, Gilbert, *Aventurile imaginii. Imaginația simbolică. Imaginarul*, Ed. Nemira, București, 1999.
28. Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, București, Ed. Univers, 1978.
29. Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase* (vol. I), București, Ed. Științifică, 1991.
30. Jung, Carl Gustav, *Tipuri psihologice*, Editura Humanitas, traducere de Viorica Nișcov, București, 1997.
31. Jung, Carl Gustav, *Amintiri, vise, reflecții*, Editura Humanitas, traducere de Daniela Ștefănescu, București, 1996/2001/2004.
32. Jung, Carl Gustav, *Opere complete vol. 12, Psihologie și alchimie*, Editura Teora, 1998.
33. Jung, Carl Gustav, *Imaginea omului și imaginea lui Dumnezeu*, Editura Teora, București, 1997.
34. Jung, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 1, Arhetipurile și inconștientul colectiv*, Editura Trei, traducere de Dana Verescu și Vasile Dem Zamfirescu, București, 2003.
35. Jung, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 2, Psihologia fenomenelor oculte*, Editura Trei, traducere de Dana Verescu și Vasile Dem Zamfirescu, București, 2004.
36. Jung, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 3, Psihogeneza bolilor spiritului*, Editura Trei, traducere de Dana Verescu, București, 2005.

37. Jung, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 4, Freud și psihanaliza*, Editura Trei, traducere de Daniela Ștefănescu, București, 2008.
38. Jung, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 6, Tipuri psihologice*, Editura Trei, traducere de Viorica Nișcov, București, 2004.
39. Jung, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 7, Două scrieri despre psihologia analitică*, Editura Trei, traducere de Viorica Nișcov, București, 2007.
40. Jung, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 9, Aion. Contribuții la simbolistica Sinelui*, Editura Trei, traducere de Daniela Ștefănescu, București, 2005.
41. Jung, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 11, Psihologia religiei vestice și estice*, Editura Trei, traducere de Viorica Nișcov, București, 2010.
42. Jung, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 14/1, Mysterium Coniunctionis. Separarea și compunerea contrariilor psihice în alchimie*, Editura Trei, traducere de Dana Verescu, București, 2005.
43. Jung, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 14/2, Mysterium Coniunctionis. Cercetări asupra separării și unirii contrastelor sufletești în alchimie*, Editura Trei, traducere de Daniela Ștefănescu, București, 2006.
44. Jung, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 14/3, Mysterium Coniunctionis. Cercetări asupra separării și unirii contrastelor sufletești în alchimie. Volum suplimentar. „Aurora consurgens“*, Editura Trei, traducere de Dana Verescu, București, 2006.
45. Jung, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 15, Despre fenomenul spiritului în artă și știință*, Editura Trei, traducere de Gabriela Danțiș, București, 2007.
46. Jung, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 17, Dezvoltarea personalității*, Editura Trei, traducere de Viorica Nișcov, București, 2006.
47. Liiceanu, Gabriel, *Om și simbol. Interpretări ale simbolului în teoria artei și filosofia culturii*, București, Humanitas, 2005.
48. Mauron, Charles, *De la metaforele obsedante la mitul personal*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001.
49. Munteanu, Romul, *Metamorfozele criticii europene moderne*, București, Editura Univers, 1975.

50. Mureșanu-Ionescu, Marina, cap. *Mit și mitologie personală în psihocritica lui Charles Mauron*, în Panaitescu, Val. (coordonator), *Direcții în critica și poetica franceză contemporană*, Ed. Junimea, Iași, 1983.
51. Panaitescu, Val., cap. *De la psihanaliză la fenomenologia imaginarului: Gaston Bachelard*, în Panaitescu, Val. (coord.), *Direcții în critica și poetica franceză contemporană*, Ed. Junimea, Iași, 1983.
52. Ricœur, Paul, *Memoria, istoria, uitarea*, Ed. Amarcord, Timișoara, 2001.
53. Stevens, Anthony, *Jung*, traducere de Oana Vlad, Editura Humanitas, București, 2006.
54. Wellek, René, *Conceptele criticii*, București, Editura Univers, 1970.
55. Zamfirescu, Vasile Dem., *Introducere în psihanaliza freudiană și postfreudiană*, Ed. Trei, București, 2003.
56. Wehr, Gerhard, *C.G. Jung*, traducere de Vasile V. Poenaru, Editura Teora, București, 1999.

b) în periodice

57. Simuț, Ion, *Cele patru literaturi*, în „România literară”, nr. 29/1993.
58. Vântu, Anatol, *Particularitățile metodologice ale psihocriticii*, în „Metaliteratură”, anul VIII, NR. 5-6 (19), 2008.

c) Studii și articole teoretice on-line

1. Borza, Cosmin, [Ion Simuț, „Literaturile române postbelice”, Revista Cultura](https://blog.revistacultura.ro/2017/08/04/ion-simut-literaturile-romane-postbelice-review-de-cosmin-borza/), SERIA A III-A, nr. 17 (573), 4 mai 2017 - <https://blog.revistacultura.ro/2017/08/04/ion-simut-literaturile-romane-postbelice-review-de-cosmin-borza/> (accesat în data de 10.08.2019);
2. Burghele, Camelia, *Sfântul terapeut și reflexele sale în imaginar* - <https://phantasma.ro/caiete/caiete/caiete6/19.html> (accesat în data de 24.07.2019).
3. Bușe, Ionel, *Jean-Jacques Wunenburger și o lucrare de sinteză - Imaginarul* <http://www.revistaramuri.ro/index.php?id=988&editie=42&autor=de%20Ionel%20Bu%25BAe> (accesat în data de 24.07.2019);
4. *Critica teoriei psihanalitice.* Psihologie: <https://www.scritub.com/sociologie/psihologie/CRITICA-TEORIEI-PSIHANALITICE95635.php> (accesat în data de 25.07.2018);

5. Dicționar de termeni jungieni - <http://www.psihanaliza.org/jung/dictionar.html> (accesat în data de 25.07.2018);
6. Dinițoiu, Adina, *Proza românească după 1990 – o introducere*, în „Observator cultural”, nr. 793/9.10.2015, <https://www.observatorcultural.ro/articol/proza-romaneasca-dupa-1990-o-introducere/> (accesat în data de 9.10.2019);
7. Dinițoiu, Adina, *Evoluția și direcțiile prozei românești după 1990*, în „Caiete critice”, Nr. 12 (326)/2014, p.19-24 - <http://caietecritice.fnsa.ro/wordpress/wp-content/uploads/2014/03/CC-12-2014.pdf> (accesat în data de 9.10.2019);
8. Gârlea, Olesea, *Despre imaginar și tipurile lui*, în „Philologia”, nr. LIII, mai-august 2012, Institutul de Filologie Chișinău, vezi <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A6824/pdf> (accesat în data de 24.06.2019);
9. Ghilaș, Ana, *Critica psihanalitică franceză și modernitatea actului critic românesc*, în „Limba română”, nr. 1-4, anul XXIII, 2013, vezi <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&printversion=1&n=2257> (accesat în data de 27.06.2019)
10. Iovănel, Mihai V., *Ideologiile literaturii române în postcomunismul românesc*, Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2017 - http://www.cesindcultura.acad.ro/images/fisiere/rezultate/postdoc/rapoarte%20finale%20de%20cercetare%20stiintifica%20ale%20cercetatorilor%20postdoctorat/lucrari/Iovanel_Mihai.pdf (accesat în data de 9.10.2019);
11. Psihologia analitică, <http://www.logopedics.info/psihologia-analitica.php> (accesat în data de 10.09.2019);
12. Vrabie, Diana, *Delimitări conceptual în sfera imaginarii*, în „Metaliteratură”, anul X, nr. 1-4(23-24), 2010, vezi https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Delimitari%20conceptuale%20in%20sfera%20imagarului.pdf (accesat în data de 10.09.2019);
12. Wunenburger, Jean-Jacques, *Imaginarul*, Capitolul I: Definiție și istoric, vezi <http://caieteeleechinox.lett.ubbcluj.ro/?p=3620> (accesat în data de 24.07.2019).

D. Studii și articole despre autor, în volum. Monografii

1. în volum

1. Barbu, Marian, *Aspecte ale romanului românesc contemporan*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1993 (2. *Veghea rațiunii: Viața pe un peron (1981), de Octavian Paler*).
2. Condurache, Val., *Portret al criticului în tinerețe (Opere incomplete)*, Ed. Cartea Românească, București, 1984.
3. Coroiu, Constantin, *Lecturi subiective*, Editura Edict, Iași, 2009.
4. Cosma, Anton, *Romanul românesc contemporan.(1945 – 1985), II. Metarealismul*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998, (despre *Viața pe un peron*).
5. Crihană, Alina Daniela, *Scriitorul postbelic și „teroarea istoriei”. Dileme și (re)construcții identitare în povestirile vieții*, Ed. Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția Aula Magna, București, 2013.
6. Cristea-Enache, Daniel, *Concert de deschidere*, cap. *O întâlnire fericită*, Ed. Fundația Culturale Română, București, 2001.
7. Cristea, Valeriu, *A scrie, a citi*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1992, p. 85 – 91 (*Parabolă și creație*).
8. Cristea, Valeriu, *Modestie și orgoliu*, Ed. Eminescu, București, 1984, p. 146 – 151 (*Densitatea discursului*).
9. Culcer, Dan, *Serii și grupuri (citind și trăind literatura)*, Ed. Cartea Românească, București, 1981.
10. Drăgan, Ioana, *Bibliotecile din oglindă*, cap. *Un solitar al spiritului (Octavian Paler)*, Ed. Allfa, București, 2007.
11. Funeriu, Ionel, *Editorialiști români*, Ed. Augusta, Timișoara, 1996.
12. Glodeanu, Gheorghe, *Dimensiuni ale romanului contemporan*, Ed. Gutinul, Baia Mare, 1998, p. 103 – 109 (*Octavian Paler sau tentația romanului - parabolă*).
13. Grigurcu, Gheorghe, *Peisaj critic I*, Ed. Cartea Românească, București, 1993, p. 80 – 84 (*Conștiință și actualitate (Octavian Paler)*).
14. Iorgulescu, Mircea, *Ceara și sigiliul*, Ed. Cartea Românească, București, 1982, (*Confesiuni indirecte – despre Apărarea lui Galilei, Scrisori imagine și Caminante*).
15. Iorgulescu, Mircea, *Prezent*, București, Ed. Cartea Românească, 1985, (*Octavian Paler. Nevoia de a vorbi. Paradoxul cordialității. Judecata de acum*).
16. Iorgulescu, Mircea, *Convorbiri la sfârșit de secol*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2006.

17. Leonte, Liviu, *Prozatori contemporani*, Ed. Junimea, Iași, 1984.
18. Livescu, Cristian, *Semne din viața imaginară: eseuri critice*, cap. *Priveliști din memorie*, Ed. Cartea Românească, 1982, p. 157-159.
19. Lovinescu, Monica, *O istorie a literaturii române pe unde scurte: 1960-2000*, București, Humanitas, 2014.
20. Manea, Norman, *Pe contur*, Ed. Cartea Românească, București, 1984.
21. Marcu, Luminița, *Mansarda cu portocale: puzzle spaniol*, cap.8. *Spania nevăzută, Spania lui Octavian Paler*, Ed. Polirom, Iași, 2006.
22. Moraru, Cornel, *Textul și realitatea*, Ed. Eminescu, București, 1984.
23. Moraru, Cornel, *Obsesia credibilității. Prozatori, critici și esești contemporani*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, Colecția Akademos, 1996.
24. Nica, Viorel, *O incursiune pe tărâmul literaturii confesive*, Ed. Tracus Arte, București, 2013.
25. Oișteanu, Andrei, *Mythos și Logos. Studii și eseuri de antropologie culturală*, ed. a II-a (ilustrată), revăzută și adăugită, București, Ed. Nemira, 1998.
26. Oprea, Nicolae, *Opera și autorul*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2001.
27. Patraș, Antonio *Literatură și biografie. În căutarea omului din carte*, cap. *Memoria, istoria, uitarea (Octavian Paler)*, Ed. Timpul, Iași, 2011.
28. Petraș, Irina, *Cărți de ieri și de azi: scriitori contemporani*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007.
29. Simion, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim. I. Există o poetică a jurnalului?*, ed. a II-a revăzută și adăugită, București, Ed. Univers Enciclopedic.
30. Simion, Eugen, cap. *Pactul autobiografic. Pactul moral. Viață ca o coridă – Octavian Paler, Genurile biograficului*, vol. II, București, Ed. Univers Enciclopedic, 2002.
31. Sângeorzan, Zaharia, *Conversații critice*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1980.
32. Sorescu, Marin, cap. *Cobra și mangusta, Ușor cu pianul pe scări (cronici literare)*, București, Ed. Cartea Românească, 1985.
33. Sorin, Virgil, *Mic dicționar de portrete psihologice. Personalități românești contemporane*, vol. I, Ed. Cartea Românească, 2002.
34. Steindhardt, Nicolae, *Critică la persoana întâi*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1983.

35. Steindhardt, Nicolae, *Monologul polifonic*, ediția a II-a, cap. *Treizeci și șase de portrete și un autoportret*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
36. Tomuș, Mircea, *Mișcarea literară*, cap. *Mișcarea prozei*, Ed. Eminescu, București, 1981.
37. Vîjjeu, Titus, *Scripta manent. Ghid bibliografic al scriitorilor din Radio 1928 – 2004*, Ed. Casa Radio, București, 2004.
38. Zaciu, Mircea, *Cu cărțile pe masă*, Ed. Cartea Românească, București, 1981.
39. Zambrano, Maria, *Confesiunea – gen literar* (trad. de Mariana Sipoș), Ed. Amarcord, Timișoara, 2001.

2. Monografii

1. Alexandrescu – Voicu, Ileana, *Octavian Paler: mitopoetica eseului*, Iași, Ed. Alfa, 2008.
2. Sorescu, Radu, *Opera lui Octavian Paler*, Craiova, Ed. Didactica Nova, 1996.

E. Studii și articole despre autor, în periodice

1. Beram, Elena, *Romanele lui Octavian Paler*, în *Jurnalul literar*, anul IV, nr. 1-4, 1993.
2. Boldea, Iulian, *Interogație și interpretare*, în *Luceafărul*, nr. 15, 1996, p. 11.
3. Borbély, Ștefan, *Sfârșit de partidă*, în *România literară*, nr. 8, 1992, anul XXV, p. 10.
4. Buciu, Marian Victor, *Două moduri ale căderii în ficțiune*, în *Scrisul românesc*, nr. 7-8 (23-24), iulie-august 2005, p. 12.
5. Buduca, Ioan, *Autoportretul unui sentimental*, în *Amfiteatru*, anul XXII, nr. 5, 1988, p. 9.
6. Cacoveanu, Viorel, *Octavian Paler: Niciodată nu m-am simțit atât de puternic ca atunci când mi-am recunoscut slăbiciunile*, în rev. *Steaua*, nr. 1, 1990, pp. 110-111.
7. *Cartea albă a Securității scriitorilor - vol. 2*, în *Adevărul literar și artistic*, Anul V, nr. 314, 1996.
8. Cesereanu, Ruxandra, *Cutia postcomunistă a Pandorei*, în *Vatra*, nr. 2, 1999, p. 68.
9. Coroiu, Constantin, *Eseu despre destin (I)*, în *Convorbiri literare*, nr. 3, 1988, p. 5.
10. Coroiu, Constantin, *Eseu despre destin (II)*, în *Convorbiri literare*, nr. 4, 1988, p. 5.
11. Coroiu, Constantin, *Octavian Paler, tratat despre memorie*, în revista *Caiete critice*, nr. 5 (343), 2016, p. 71-77.
12. Coroiu, Constantin, *Corida ca metaforă a existenței scriitorului*, în *Adevărul literar și artistic*, anul V, nr. 324, 1996, p. 4.

13. Craia, Sultana, *Octavian Paler: Viața pe un peron*, în *Luceafărul*, nr. 12, 1982, p. 2.
14. Cristea-Enache, Daniel, *Gară pentru doi*, în *Caiete critice*, nr. 5, 2005, p. 19-21.
15. Cristea-Enache, Daniel, *Un calofil al ideii*, în *Adevărul literar și artistic*, anul VI, nr. 380, 10 august 1997, p. 4.
16. Deciu, Andreea, *Ultima soluție...*, în *România literară*, anul XXVII, nr. 6, 1994, p. 6.
17. Georgescu, Dina, *Omul cu urechea tăiată*, în *România literară*, Anul XXXVIII, nr. 41, 2005, p. 15.
18. Ghiulai, Lidia, *Literatura ca formă de autobiografie interioară*, în *Caiete critice*, nr. 7, 2014, p. 61-64.
19. Ghiulai, Lidia, *Octavian Paler imprisoned between life and myths*, în *Journal of Romanian Literary Studies*, issue no. 4, 2014, p. 704-708.
20. Gibescu, George, *Un dialog despre prudență și iubire*, în „Viața Românească”, anul XCI, nr 3-4, 1996, pp. 163-164.
21. Glodeanu, Gheorghe, *Octavian Paler sau tentația romanului parabolic I*, în „Tribuna”, nr. 28, 1996, p. 5.
22. Glodeanu, Gheorghe, *Octavian Paler sau tentația romanului parabolic II*, în „Tribuna”, nr. 29, 18-24 iulie 1996, p. 5.
23. Grigurcu, Gheorghe, *Exorcizarea prin adevăr*, în *România literară*, Anul XXX, nr. 39, 1997, p. 5.
24. Grigurcu, Gheorghe, *Un director de conștiință*, în *România literară*, nr. 25, 27 iunie –3 iulie 2001, p. 3.
25. Grigurcu, Gheorghe, *Clasicism și angajare*, în *Steaua*, anul XXXIX, nr. 5, mai 1988, p. 32.
26. Grigurcu, Gheorghe, *Glose la Octavian Paler*, în *România literară*, anul XXIX, nr. 26, 1996, p. 5.
27. Ilea, Letiția, *N-aș vrea să devin om politic. De vorbă cu scriitorul Octavian Paler*, în *Tribuna*, 1994, nr. 25-28, anul VI, p. 7.
28. Iliescu, Elvira, *Despărțirea de ... Paler*, în *Tomis*, anul XXIX, nr. 4, 1994, p. 7.
29. Manolescu, Nicolae, *Idee și stil (despre Drumuri prin memorie și Mitologii subiective)*, în *România literară*, nr. 3, joi 15 ian. 1976, p. 9.

30. Manolescu, Nicolae, *Adevărul și viața*, în *România literară*, nr 52, joi 28 decembrie 1978, p.9.
31. Manolescu, Nicolae, *Drumuri spre Yucatan*, în *România literară*, nr. 43, 23 oct. 1980, p. 9.
32. Manu, Emil, *Asceza parabolei*, în *România literară*, Anul XV, nr. 25, 17 iunie 1982, p. 4.
33. Marcea, Pompiliu, *Octavian Paler: Viața pe un peron*, în *Contemporanul*, 26 febr. 1982, nr.9, p. 10.
34. Martin, Mircea, *Morala parabolei*, în *România literară*, nr. 49, anul XV,1982, p.8.
35. Mălăncioiu, Ileana, *După lupte seculare care au durat vreme de un an*, în *România literară*, anul XXIX, nr. 51-52, 1996, p. 11.
36. Milca, Andrei, *Despărțirea de Don Quijote*, în *Caiete critice*, nr. 11-12 (241-242), 2007, p.56.
37. Milca, Andrei, *Octavian Paler – din cioburi se naște*, în *Caiete critice*, nr. 6 (212), 2005, p.14.
38. Moraru, Cornel, *Viața pe un peron*, în revista *Vatra*, XII, nr. 4, 20 apr. 1982, p. 4.
39. Moraru, Cornel, *Destin de scriitor*, în *Vatra*, anul XVIII, nr. R, 1988, p. 5.
40. Moraru, Cornel, *Conștiința nemulțumită*, în *Vatra*, 20, nr.6, iulie 1990, p. 6.
41. Mușlea, Ioan, *Strigătele Cassandrei*, în *Steaua*, anul XLVII, nr. 7-8, 1996, p.6.
42. Nedelcovici, Bujor, *Trei cărți românești*, în *România literară*, anul XXIV, nr. 31, 1991, p.18.
43. Nicolae, Emil, *O personalitate mediată*, în *Ateneu*, Anul xxv, nr. 8, 1988, p. 7.
44. Oprea, Nicolae, *Un roman în două lecturi: Romanul în oglinzi paralele* (despre Octavian Paler: ambele romane), *Viața românească*, nr. 6, iunie 1986, p. 71.
45. Papahagi, Marian, *Confesiune și livresc*, în *Tribuna*, an XXXII, nr.13, 1988, p. 4.
46. Pârvulescu, Ioana, *Iluzii și deziluzii*, în *România literară*, nr. 11, 23 – 29 mart. 1994, p. 5.
47. Podoabă, Virgil, *Viața pe un peron de Octavian Paler*, în *Familia*, 19, nr. 1, ianuarie 1983, p, 7.
48. Pruteanu, George, *Octavian Paler: Drumuri prin memorie*, în *Convorbiri literare*, nr.17, 15 septembrie, 1972.
49. Pruteanu, George, *Autoportret în ulei și apă tare*, în *Convorbiri literare*, nr. 6, 1986, p. 13.

50. Pruteanu, George, *Cronica unei «Cronici»*, în *Cronica*, anul XXV, nr. 16, 1990, p. 4.
51. Romila, Adrian G., *Oglinda domnului Paler*, în *Luceafărul*, nr. 13, 2005, p. 4.
52. Rotund, Nicolae, *Octavian Paler răspunde*, (I) în *Tomis*, Anul XXIII, nr. 3, martie, 1988.
53. Rotund, Nicolae, *Octavian Paler răspunde* (II), în *Tomis*, Anul XXIII, nr. 4, aprilie, 1988.
54. Scarlat, Grigore, *Idealuri într-o lume haotică*, în *Steaua*, nr. 9, 1994, p. 5.
55. Simion, Eugen, *Romanul parabolic*, în *România literară*, anul XV, nr. 7, 1982, p. 10.
56. Simion, Eugen, *Pactul autobiografic, pactul moral*, în *România literară*, anul XXI, nr. 8, 1988, p. 10.
57. Simuț, Ion, *O relectură suspicioasă*, în *România literară*, nr. 33, 2007.
58. Ștefănescu, Alex., *A spune lucrurilor pe nume din România literară*, nr.5, 15-21 febr., 1995, p.6;
59. Ștefănescu, Alex., *Un steag ținut mereu sus din România literară*, nr.37, 20-26 sept. 1995, p.6.
60. Ștefănescu, Alex., *Portretul scriitorului la 70 de ani*, în *România literară*, anul XXIX, nr. 26, 1996, p. 4.
61. Ștefănescu, Alex., *Fragmente incomode dintr-o viitoare istorie a literaturii române contemporane*, în *Convorbiri literare*, Anul CXXXXXI, nr. 12, 1998, p. 8.
62. Ștefănescu, Alex., *Un director de conștiință*, în *România literară*, anul XXXIV, nr. 25, 2001, p. 3.
63. Ștefănescu, Alex., *Umanistul*, în *România literară*, nr. 18, 11 mai 2007, p. 3.
64. „Tomis”, *Octavian Paler răspunde (I)*, 1988, nr. 3, p. 5.
65. Țeposu, Radu G., *Problema care ma frământă nu este sfârșitul de mileniu*, în *Familia*, Anul XXV, nr. 12, decembrie, 1989.
66. Ulici, Laurențiu, *Vârstele romanului politic*, în *România literară*, anul XVI, nr. 50, joi 15 dec., 1983, p. 3.
67. Urian, Tudorel, *Confesiuni revelatorii*, în *România literară*, anul XXXVII, nr. 26, 7-13 iulie, 2004, p. 5.
68. Vadim Tudor, Corneliu, *Amintiri din copilărie*, în *Săptămâna*, nr. 21, 1988, p. 3, 7.
69. Varia, Radu, *O imensă tandrețe*, în *România literară*, anul XXXVIII, nr. 37, 2005, p. 9.
70. Vieru, Ioan, *Valori ale rezistenței*, în *Tomis*, 1990, nr. 1, Anul XXV, p. 9.

71. Zaciu, Mircea, *Înțelesurile cordialității*, în *România literară*, nr. 28, joi, 14 iulie 1983, p. 5.

F. Studii și articole despre autor on-line. Interviu

1. Bica, Viorica, *Biblioteca Municipală «Octavian Paler» Făgăraș. 65 de ani de activitate*<https://search.proquest.com/openview/cbf9946007fcd7e66187cf6f954f40ec/1?pq-origsite=gscholar&cbl=1606359> (accesat în data de 10.10.2018).

2. Borbély, Ștefan, *Octavian Paler: eseul ca disciplină a libertății*, în „Observatorul Cultural”, 28-06-2013, nr. 679, <https://www.observatorcultural.ro/articol/octavian-paler-eseul-ca-disciplina-a-libertatii-2/> (accesat în data de 10.10.2018).

3. Cărpineanu, Mariana-Lucia, *OCTAVIAN PALER - In memoriam*, în revista „I.D.E.I.”, 2007 http://www.bjs.ro/Document_Files/Documente/00000161/o0tsm_rev%202007pdf.pdf (accesat în data de 10.10.2018).

4. Ciucă, Lucia-Luminița, *Octavian Paler, Caminante – a Journey from Europe to Maya*, în „Identities in Metamorphosis. Literature, Discourse and Multicultural Dialogue”, Târgu Mureș, ARHIPELAG XXI PRESS, 2014 - <https://old.upm.ro/ldmd/LDMD-02/Lit/Lit%2002%2070.pdf> (accesat în data de 9.04.2019).

5. Coroiu, Constantin, *Octavian Paler: „viciul memoriei“*, „Cultura literară”, NR. 329 din 30-iunie-2011 - <https://revistacultura.ro/nou/2011/06/octavian-paler-%E2%80%9Eviciul-memoriei%E2%80%9C/> (accesat în data de 9.10.2018).

6. Coroiu, Constantin, *Octavian Paler: „viciul memoriei“ (II)*, „Cultura literară”, NR. 330 din 30-iunie-2011 - <https://revistacultura.ro/nou/2011/06/octavian-paler-%E2%80%9Eviciul-memoriei%E2%80%9C-ii/> (accesat în data de 9.10.2018).

7. Coroiu, Constantin, *Octavian Paler: „viciul memoriei“ (III)*, „Cultura literară”, nr. 331 din 07-iulie-2011 - <https://revistacultura.ro/nou/2011/07/octavian-paler-%E2%80%9Eviciul-memoriei%E2%80%9C-iii/> (accesat în data de 9.10.2018).

8. Coroiu, Constantin, *Cinci ani fără Octavian Paler*, „Cultura literară”, NR. 375 din 24-mai-2012 - <https://revistacultura.ro/nou/2012/05/cinci-ani-fara-octavian-paler/> (accesat în data de 9.10.2018).

9. Cristea-Enache, Daniel, *Fără cărțile lui Octavian Paler, n-am putea vorbi în mod serios despre Octavian Paler*, interviu publicat în „Suplimentul de cultură”, nr.181 / 31 mai – 6 iunie

- 2008 - <http://suplimentuldecultura.ro/3488/interviu-cu-daniel-cristea-enache-consilier-editorial-al-editurii-polirom/> (accesat în data de 9.10.2018).
10. Cristea-Enache, Daniel, *Un azil de bătrâni - Un om norocos, de Octavian Paler* <https://atelier.liternet.ro/articol/7244/Daniel-Cristea-Enache/Un-azil-de-batrani-Un-om-norocos-de-Octavian-Paler.html> (accesat în data de 12.04.2019).
11. Cristea-Enache, Daniel, *Neuitatul Paler* <http://www.literaturadeazi.ro/rubrici/editorial/neuitatul-paler-7352> (accesat în data de 10.10.2018).
12. *Cuvântul care zidește* - 03 ianuarie 2013 - https://www.youtube.com/watch?v=a_nx-3ma1Pk (accesat în data de 5.10.2018).
13. *Decret nr. 424 din 27 iunie 2003 privind conferirea Ordinului național Steaua României în grad de Cavaler*, în „Monitorul Oficial”, nr. 465 din 30 iunie 2003: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/44736> (accesat în data de 6.10.2018).
14. Ghiulai, Lidia, *Literatura ca formă de autobiografie interioară la Octavian Paler* în „Caiete critice”, Nr. 7 (321) / 2014 - <http://caietecritice.fnsa.ro/wordpress/wp-content/uploads/2014/03/CC-7-2014.pdf>. (accesat în data de 7.03.2018).
15. Goldiș, Alex, *Ficțiune vs. non-ficțiune. Reprezentări ale Revoluției din 1989 în literatură*, în „Cultura literară”, nr. din 23-august-2015 - <http://revistacultura.ro/nou/2015/08/fictiune-vs-non-fictiune-reprezentari-ale-revolutiei-din-1989-in-literatura/>(accesat în data de 10.10.2018).
16. *In memoriam Octavian Paler*, interviu realizat de Horia Roman Patapievici - <https://www.youtube.com/watch?v=XtLr0X6L1IE> (accesat în data de 5.10.2018).
17. *INFO literar*, în „Observatorul Cultural”, 06-08-2002, nr. 128 <https://www.observatorcultural.ro/articol/info-literar-11/> (accesat în data de 10.10.2018).
18. *În memoria lui Octavian Paler* - <https://www.youtube.com/watch?v=-4lAGyNZsVY> (accesat în data de 10.10.2018).
19. Lazu, Ion, *Scriitorul zilei: Octavian Paler; consemnări; poezia zilei; fotografii de autor...*: <http://ilazu.blogspot.ro/2012/07/scriitorul-zilei-octavian-paler.html> (accesat în data de 9.10.2018).
20. Mihalache, Roza, *Octavian Paler, jucătorul de șah orb* <http://jurnalul.ro/cultura/arte-vizuale/octavian-paler-jucatorul-de-sah-orb-522270.html> (accesat în data de 10.10.2018).

21. Milca, Andrei, *Despărțirea de Don Quijote*, în „Caiete critice”, Nr. 11-12 (241-242)/2007 - <http://caietecritice.fnsa.ro/wordpress/wp-content/uploads/2012/09/cc-11-12-2007.pdf>. (accesat în data de 9.07.2018).
22. Miron Carmina Stoian, *Romanele lui Octavian Paler, între estetic și ideologic*, revista „Critical discourse and linguistic variation. New investigation perspectives: receptions, analyses, openings”, volumul n/a, an 2011 - <http://old.usv.ro/pro-doct/database/2010/11/publicate/06.pdf> (accesat în data de 9.04.2019).
23. *Octavian Paler, îți mulțumim!*<https://www.youtube.com/watch?v=N4n6R79F1fs>(accesat în data de 10.10.2018).
24. *Octavian Paler – 75*, în „Observatorul Cultural”, 03-07-2001, nr. 71, <https://www.observatorcultural.ro/articol/octavian-paler-75/> (accesat în data de 10.10.2018).
25. *Omul zilei - Octavian Paler-* <http://jurnalul.ro/calendar/omul-zilei-octavian-paler-31439.html> (accesat în data de 10.10.2018).
26. Paler, Octavian, *Octavian Paler: O parte din sufletul meu are ceva feminin* - <http://revistatango.ro/octavian-paler-o-parte-din-sufletul-meu-are-ceva-feminin-131> (accesat în data de 5.10.2018).
27. Paler, Octavian, *Octavian Paler despre poporul român* - <https://www.youtube.com/watch?v=5bSZalvioD0> (accesat în data de 5.10.2018).
28. Paler, Octavian, *Scriitorul Octavian Paler –Despre spiritul european*<https://www.youtube.com/watch?v=9dSsnt79H7o> (accesat în data de 5.10.2018).
29. Paler, Octavian, *Scriitorul Octavian Paler despre rolul intelectualului în societate* - <https://www.youtube.com/watch?v=1-ligyOj7MQ> (accesat în data de 5.10.2018).
30. Paler, Octavian - *Paradoxul Vremurilor Noastre (Lectură)* - <https://www.youtube.com/watch?v=56chkcW79BA> (accesat în data de 5.10.2018).
31. Paler, Octavian - <http://revistacultura.ro/nou/cautare/?cx=partner-pub-8698265220995130%3A2812900610&cof=FORID%3A10&ie=UTF-8&q=paler&sa=Cautare> (accesat în data de 9.10.2018).
32. Paler, Octavian, *Nu mă răzgândesc*, <http://www.observatorcultural.ro/author/octavianpaler/> (accesat în data de 9.10.2018).
33. Paler, Octavian, *Avem timp* - <https://www.youtube.com/watch?v=9bA2kghtLTk> (accesat în data de 10.10.2018).

34. Paler, Octavian – *Viața pe un peron* - <https://www.youtube.com/watch?v=2N8MVtXxV-8> (accesat în data de 10.10.2018).
35. Paler, Octavian - *România mea* - <https://www.youtube.com/watch?v=oiDgltCTf9s> (accesat în data de 10.10.2018).
36. Paler, Octavian - <https://www.youtube.com/watch?v=pmW6J5rIxTI> (accesat în data de 10.10.2018).
37. Paler, Octavian, *Viața pe un peron.avi* - <https://www.youtube.com/watch?v=48MSX2GIHr0> (accesat în data de 10.10.2018).
38. Paler, Octavian, *Digul* - <https://www.youtube.com/watch?v=w-8U7cVbOek> (accesat în data de 10.10.2018).
39. Paler, Octavian - *Remember part 4* - <https://www.youtube.com/watch?v=blIIDA-6Vgk> (accesat în data de 10.10.2018).
40. Paler, Octavian, *Definiția unui strigăt, versuri: Octavian Paler* - <https://www.youtube.com/watch?v=kgRqTcka6uI> (accesat în data de 10.10.2018).
41. Paler, Octavian, *Fericire și Dragoste (Octavian Paler)* - <https://www.youtube.com/watch?v=ybdWKun-LY8> (accesat în data de 10.10.2018).
42. Paler, Octavian, *Fericirea e în noi - Octavian Paler* - <https://www.youtube.com/watch?v=4jA2CcGXJWk> (accesat în data de 10.10.2018).
43. Paler, Octavian, *Paradoxul vremurilor noastre - Octavian Paler* - <https://www.youtube.com/watch?v=z3HTNeopahc> (accesat în data de 10.10.2018).
44. Paler, Octavian, Octavian Paler despre România de azi. Câtă dreptate are ! (emisiune la Antena 3) - <https://www.youtube.com/watch?v=WdPIwK0SYqQ> (accesat în data de 10.10.2018).
45. Paler, Octavian - *România țara noastră* - <https://www.youtube.com/watch?v=o5xKY3VCczM> (accesat în data de 10.10.2018).
46. Paler, Octavian, *România lui Octavian Paler (2 Iulie, 2008)* <https://www.youtube.com/watch?v=EBI6S11yRwY> (accesat în data de 10.10.2018).
47. Paler, Octavian - *Definiția pasului absent* - <https://www.youtube.com/watch?v=czqIL3N-XFk> (accesat în data de 10.10.2018).
48. Paler, Octavian, *Înapoi la argument - Octavian Paler - despre bătrânețe -partea 1/5* - <https://www.youtube.com/watch?v=yq020hPuVsg>(accesat în data de 10.10.2018).

49. Paler, Octavian, *Înapoi la argument - Octavian Paler - despre bătrânețe -partea 2/5* - <https://www.youtube.com/watch?v=P16jeRgJm7c> (accesat în data de 10.10.2018).
50. Paler, Octavian, *Înapoi la argument - Octavian Paler - despre bătrânețe--partea 3/5* - <https://www.youtube.com/watch?v=d4Q7y1ExNkM>(accesat în data de 10.10.2018).
51. Paler, Octavian, *Apărarea lui Galilei* - Octavian Paler - <https://www.youtube.com/watch?v=5mgSe-zmhtQ> (accesat în data de 10.10.2018)
52. Paler, Octavian, *In Memoriam* - <https://www.youtube.com/watch?v=aa3jVtTfrFs> (accesat în data de 10.10.2018).
53. Paler, Octavian – *Jocul* - <https://www.youtube.com/watch?v=aYwX0BSGC7c> (accesat în data de 10.10.2018).
54. Paler, Octavian – *Focul* - <https://www.youtube.com/watch?v=gkG7AM-myA0> (accesat în data de 10.10.2018).
55. Paler, Octavian - *Lecție Inutilă, De Logică* - <https://www.youtube.com/watch?v=3yX2FznImoc> (accesat în data de 10.10.2018).
56. Paler, Octavian – *Reamintiri*<https://www.youtube.com/watch?v=UfA6FdSIg98&list=PLFgdQltVHtKQ7IvDsLnQTcpOlhjP9cBPA> (accesat în data de 10.10.2018).
57. Paler, Octavian - *Definiții lirice* - <https://www.youtube.com/watch?v=2EJgOBXEGUE> (accesat în data de 10.10.2018).
58. Paler, Octavian, *România 2011* - Octavian Paler - https://www.youtube.com/watch?v=IwUNd_RphHw (accesat în data de 10.10.2018).
59. Paler, Octavian – *Da* - <https://www.youtube.com/watch?v=s9gTMgAx0Lc>(accesat în data de 10.10.2018).
60. Paler, Octavian - Definiția Lacrimei - <https://www.youtube.com/watch?v=6F9hzzqTYM4Q> (accesat în data de 10.10.2018).
61. Paler, Octavian - *Ierarhie a primejdiilor care amenință România* - <https://www.youtube.com/watch?v=8osREnaSX9k> (accesat în data de 10.10.2018).
62. Paler, Octavian - <https://www.youtube.com/watch?v=boFgcDUmStk> (accesat în data de 10.10.2018).
63. 24.06.1999 – *Bilanțul evenimentelor ultimului an* - <https://www.youtube.com/watch?v=f76Y4dNCar0>(accesat în data de 10.10.2018).

64. Paler, Octavian – *Cu melancolie, despre barbari* 1/7 <https://www.youtube.com/watch?v=i0z0RdXw0g> (accesat în data de 10.10.2018).
65. Paler, Octavian – *Cu melancolie, despre barbari* 4/7 <https://www.youtube.com/watch?v=WoKeVr0LBIY> (accesat în data de 10.10.2018).
66. Paler, Octavian – *Cu melancolie, despre barbari* 5/7 https://www.youtube.com/watch?v=mRbh1tDTM_g (accesat în data de 10.10.2018).
67. Paler, Octavian – *Cu melancolie, despre barbari* 6/7 https://www.youtube.com/watch?v=EVWScM_oC_Y (accesat în data de 10.10.2018).
68. Paler, Octavian - *Cu melancolie, despre barbari* 7/7 <https://www.youtube.com/watch?v=6XFWL4nQtGM> (accesat în data de 10.10.2018).
69. Paler, Octavian – *Perplexitate* - <https://www.youtube.com/watch?v=4R9I6TzvtR8> (accesat în data de 10.10.2018).
70. Paler, Octavian, *Octavian Paler: Traian Basescu este un impostor* <https://www.youtube.com/watch?v=QOym8SDJa6I> (accesat în data de 10.10.2018).
71. Péter, Demény, *Dragostea din labirint*, în „Observatorul Cultural”, 19-04-2013, nr. 670, <https://www.observatorcultural.ro/articol/dragostea-din-labirint-2/> (accesat în data de 10.10.2018).
72. *Printre rânduri cu Octavian Paler* - https://www.youtube.com/watch?v=ikxu_dTCb54 (accesat în data de 5.10.2018).
73. Roșca, Andrei, Recenziela *Convorbiri cu Octavian Paler* - <http://www.bookblog.ro/alte/convorbiri-cu-octavian-paler/> (accesat în data de 25.03.2019).
74. Roșca, Andrei, *Octavian Paler si comunismul* - <http://andrierosca.ro/octavian-paler-si-comunismul/> (accesat în data de 10.10.2018).
75. *Scrisori către Ceaușescu: întrecere socialistă cu Eugen Barbu și Păunescu* - <https://www.9am.ro/stiri-revista-presei/Actualitate/62294/Scrisori-catre-Ceausescu-intrecere-socialista-cu-Eugen-Barbu-si-Paunescu.html> (accesat în data de 9.10.2018).
76. Szilagy (Szoverfi), Judith-Maria, *Octavian Paler – Lyrical Epistler (Interferences in Topics)*, în „Identities in Methamorphosis. Literature, Discourse and Multicultural Dialogue”, Târgu Mureș, ARHIPELAG XXI PRESS, 2014 - <https://old.upm.ro/ldmd/LDMD-02/LDMD%2002%20-%20Literature.pdf> (accesat în data de 9.04.2019).

77. Szilágyi, Judit-Mária, *Receptarea critică a romanului Viața pe un peron de Octavian Paler*, în *Journal of Romanian Literary Studies*, issue no.5/2014 - <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A21861/pdf> (accesat în data de 20.01.2019).
78. Szilágyi, Judit-Mária, *Life, Limits and worry in the Novel Life on a Platform by Octavian Paler*, în *Journal of Romanian Literary Studies*, issue no.6/2015 - <https://old.upm.ro/ldmd/LDMD-02/LDMD%2002%20-%20Literature.pdf> (accesat în data de 20.01.2019).
79. Ștefanescu, Alex., *N-ați avut niciodată senzația că solidaritatea noastră națională e alcătuită din milioane de singurați?*, interviu preluat din „[România Literară](#)” (2003) <http://www.jurnaldenord.info/romania-profunda/n-ati-avut-niciodata-senzatia-ca-solidaritatea-noastra-nationala-e-alcatuita-din-milioan> (accesat în data de 9.10.2018).
80. *TVR, Televiziunea Română, Universul credinței, Credo (Titi Dinca), Octavian Paler* <https://www.youtube.com/watch?v=lcK8XgkvOKE> (accesat în data de 10.10.2018).
81. Vîrtan (Pleșa), Mariana Simona, *Octavian Paler: Un Om Norocos. The Image Of The Ultragate Humanity*, în „Identities in Methamorphosis. Literature, Discourse and Multicultural Dialogue”, Târgu Mureș, ARHIPELAG XXI PRESS, 2014 - <https://old.upm.ro/ldmd/LDMD-02/Lit/Lit%2002%2032.pdf> (accesat în data de 9.04.2019).
82. Vodă, Eugenia, *Profesioniștii*, (interview din 2001): <https://www.youtube.com/watch?v=w5ThEx6gafM> (accesat în data de 9.09. 2018).

G. Teze de doctorat / capitole din teze de doctorat

1. Burtea-Cioroianu, Cristina, *Octavian Paler – studiu monografic*, Ed. Aius, Craiova, 2012.
2. Ghiulai, Lidia, *Octavian Paler între autobiografie și mitologie – teză de doctorat (rezumat)* <http://www.uoradea.ro/display5111> (accesat în data de 21.01.2019).
3. Mitrică, Cristina Eugenia, *Octavian Paler : Studiu monografic - teză de doctorat*, Universitatea din Craiova. Facultatea de Litere, Craiova, 2009. http://catalog.ucv.ro/opac/bibliographic_view/88753;jsessionid=370C5BF465F98B02621EA6C87E536D05 (accesat în data de 8.05.2017).
4. Szilágyi J. Judit – Maria, *Octavian Paler: conștiință și scriitură* (studiu monografic), Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș, 2016.

<https://rei.gov.ro/index.php?&ddpN=917523103&we=7de50869e17bec77664920c1aeae1a47&wf=dGFCall&wtok=&wtkps=jVBbT4MwFP4rpM+KtKUDDi8jyzOkCgug70DZrAN2KbjFZf/dUqaLJia+9ev5bufk4MBJAgN06Na1RH7kS6CApOBIvWwLEHY+HGfbyLrqhNhw2kqrINVxRW6xd2yt91u8p6vdWzvwCaBph/xcWZw04mRARCMVqkVk6mGHEYotCrWQHcgq35evOkzxt9L8k2OypWW7PC9LzgsbjUWhFzrY0lqFLqxyOeFuMUH+WQIGpEvhf9S4sEaJAMw8G1ObUeKfR6fm6gRovRtILnbZOHbUxnzbLtI77FLHx syl3le968/Nd/Yww0yLol8SD9APmko7VHpptXWz4X1dmU0uWrNs846Xvck3Mt9Xi76oRVldFEM/dVjIFc+y4CUMImMRPM4TYxZHaRaGURYyaWiksyQMs+ckMJ7iKH5Igytwri73CQ==&wchk=a839225047d0b038a6458df3f416142727830267>

<file:///C:/Users/Andreea/Desktop/Teza%20varianta%20finala.pdf> (accesat în data de 10.04.2018)

5. Vîrtan (Pleșa), Mariana Simona, *Octavian Paler – Călătorie în labirintul unei singurătăți asumate*, - *teză de doctorat (rezumat)*, http://doctorate.uab.ro/upload/62_1055_rezumat_teza_de_doctorat-virtan.pdf (accesat în data de 11.12.2019).